

Instytut Socjologii
Uniwersytet Jagielloński

DIAGNOZA KAPITAŁU SPOŁECZNEGO, JAKOŚCI ŻYCIA I FUNKCJONALNOŚCI OSIEDLI UGOREK I OLSZA II

RAPORT Z BADAŃ WYKONANYCH W RAMACH PROGRAMU REHABILITACJI OSIEDLI BLOKOWYCH

WRZESIEŃ 2014

1. Ogólne informacje	3
2. Cele badań.....	3
3. Metodologia	3
4. Profil demograficzny badanych mieszkańców osiedli	7
5. Analiza wyników	12
5.1. Osiedle jako miejsce do życia	12
5.2. Kapitał społeczny w sąsiedztwie.....	21
5.3. Relacje mieszkańców z otoczeniem społecznym	27
5.4. (Praktykowana) funkcjonalność osiedla	29
5.5. Udział w życiu lokalnej społeczności i postawy wobec Programu Rehabilitacji.....	31
5.6. Właściciele kontra wynajmujący?	35
6. Dodatkowe uwagi respondentów	40
7. Podsumowanie i rekomendacje	41

1. Ogólne informacje

Badania, których dotyczy niniejszy raport, zostały zrealizowane w oparciu o porozumienie zawarte pomiędzy Instytutem Socjologii Uniwersytetu Jagiellońskiego oraz Urzędem Miasta Krakowa, a dotyczące Pilotażowego Programu Rehabilitacji os. Ugorek i Olsza II.

W skład zespołu badawczego weszli:

Koncepcja badań: dr hab. Andrzej Bukowski, dr Marta Smagacz-Poziemska, mgr Monika Kicińska, mgr Karol Kurnicki, Anna Bednarczyk, Inga Hajdarowicz

Realizacja badań (wywiady z mieszkańcami): Anna Bednarczyk, Ada Beleć, Inga Hajdarowicz, Marta Hauer, Klaudia Jakubowska, Marta Kahan, Anna Karamon, Monika Kicińska, Karol Kurnicki, Michał Libura, Paulina Musialska, Anna Nowak Roksana Rajewska, Piotr Sajdak, Karina Sala, Monika Stańczykiewicz, Karolina Stefańska, Magdalena Tańczuk, Ewelina Welc

2. Cele badań

- Poznanie opinii mieszkańców nt. warunków życia na osiedlu, oczekiwań i pomysłów na zmiany.
- Zbadanie tzw. kapitału społecznego sąsiedztwa: relacji sąsiedzkich, zaangażowania mieszkańców w sprawy osiedla i gotowości do zaangażowania się.
- Dodatkowo: Przekazanie informacji na temat Programu Rehabilitacji

3. Metodologia

Badania przeprowadzono korzystając z ilościowych metod badawczych. Wybór tych metod był podyktowany dążeniem do zwiększenia reprezentatywności uzyskanych wyników oraz

próbą zdobycia wiedzy na temat skali różnorodnych zjawisk, korelacji pomiędzy zmiennymi społeczno-demograficznymi, a określonymi postawami i działaniami. Aby zrealizować wymienione cele wykorzystano technikę bezpośredniego wywiadu ankietowego (PAPI), z użyciem kwestionariusza ankiety. Kwestionariusz składał się z trzech zasadniczych części, wynikających z celów badań.

- Część pierwsza odnosiła się do **doświadczenia życia na osiedlu** i zawierała pytania o długość zamieszkiwania na osiedlu, status respondenta jako mieszkańca, plany na bliższą i dalszą przyszłość w związku z osiedlem (wyprowadzenie się, dalsze zamieszkiwanie), opinie o różnych aspektach życia na osiedlu (dot. ocenianej jakości przestrzeni, funkcjonalności, skomunikowania itd.), sposobów korzystania z osiedla i jego infrastruktury, atutów i wad osiedla. Zadaliśmy też pytanie o pomysły na zmiany i ulepszenia osiedli.
- Część druga pt. „**kapitał społeczny mieszkańców osiedla i bloku**” składał się z pytań dotyczących relacji między mieszkańcami. Poruszaliśmy kwestie uznawane za kluczowe w badaniach kapitału społecznego:
  - zaufanie (do innych ludzi, instytucji i grup ludzi z poziomu osiedla i miasta)
  - wzajemność
  - solidarność.

Badaliśmy intensywność więzi i relacji między sąsiadami, pytając o znajomość osób z sąsiedztwa, utrzymywanie relacji towarzyskich, zjawiska wzajemnej pomocy, poziom wiedzy i zainteresowania i zaangażowania w zorganizowane działania na poziomie dzielnicy. W tej części pytaliśmy również o znajomość Programu Rehabilitacji i deklaracje chęci uczestnictwa w działaniach Programu.

Większość pytań w kwestionariuszu miała charakter półzamknięty (czyli nawet przy zaproponowanej kafeterii lub liście odpowiedzi dopuszczaliśmy możliwość innej odpowiedzi respondenta); w większości pytań rozstrzygających, logicznie zamkniętych (tak, nie, nie wiem/nie jestem pewny), chcąc poznać motywacje respondentów, prosiliśmy o uzasadnienie odpowiedzi.

Opis próby

W uzgodnieniu z przedstawicielami Urzędu Miasta Krakowa podjęto decyzję o przeprowadzeniu badań na próbie celowej, a mianowicie na mieszkańcach wybranych 6 bloków – po 3 z każdego osiedla. Decyzja o takim doborze próby była podyktowana względami technicznymi i merytorycznymi.

Względy techniczne – to brak operatu (listy wszystkich rzeczywistych mieszkańców lub gospodarstw domowych) w blokach usytuowanych na terenie osiedli. Znana jest liczba mieszkań i liczba właścicieli, ale w związku ze zgłaszanym (przez mieszkańców-uczestników Forum Strategicznego) dość powszechnym zjawiskiem wynajmowania mieszkań, zespół badaczy uznał, że najprawdopodobniej występują duże różnice pomiędzy danymi oficjalnymi i rzeczywistymi (czyli faktycznym składem mieszkańców). Była to pierwsza przesłanka za badaniami na próbie celowej, ale wyczerpującej – czyli włączeniu do badań wszystkich mieszkańców wytypowanych bloków.

Względy merytoryczne – celem badań było między innymi zdiagnozowanie relacji pomiędzy mieszkańcami w ramach sąsiedztwa, zatem wskazane było potraktowanie bloku mieszkalnego jako swoistego przypadku (*case*), w ramach którego – z racji styczności przestrzennych – takie relacje mogą być badane.

W każdym z osiedli, biorąc pod uwagę kryteria statusu administracyjnego, zróżnicowanego usytuowania na obszarze osiedla, zróżnicowania zabudowy (bloki 4-5 piętrowe oraz 8 piętrowe) wybrano po 3 bloki, z czego po dwa będące w zarządzie Spółdzielni Mieszkaniowej Ugorek, po jednym w zarządzie wspólnot mieszkańców.

Adresy bloków wybranych do badań:

Os. OLSZA II: Sadzawki 5 (Spółdzielnia), Pilotów 28 (Spółdzielnia), Lublańska 22 (Wspólnota)

Os. UGOREK: Ugorek 4 (Spółdzielnia), Janickiego 6 (Spółdzielnia), Włodkowica 8 (Wspólnota)

Okoliczności realizacji badań

Badania odbyły się w dwóch turach, w dniach: 24 – 30 marca oraz 7 – 13 kwietnia 2014. Mieszkańcy zostali poinformowani i zaproszeni do udziału w badaniach poprzez ogłoszenia wywieszane w bloku oraz przez ulotki zostawione w skrzynkach pocztowych. Ogłoszenia zostały wywieszane przed pierwszym i drugim tygodniem badań.

Badania trwały kilka godzin każdego dnia. Ze względu na przewidywany zróżnicowany rozkład dnia badanych zdecydowaliśmy się na przeprowadzanie wywiadów popołudniami i wieczorami, przy czym podczas dwóch dni badań próbowaliśmy przeprowadzać wywiady również w godzinach około południowych. Zdecydowanie najlepszą skutecznością dotarcia do badanych występowała w godzinach 18 – 20. Niektóre z wywiadów zostały przeprowadzone po wcześniejszym umówieniu się na określoną godzinę, dogodną dla respondenta.

Ankieterzy i ankieterki próbowały dotrzeć do badanych bezpośrednio, głównie poprzez wizyty w poszczególnych mieszkaniach, przedstawienie celów badań oraz ogólnych informacji o programie rehabilitacji oraz prośbę o rozmowę. Dodatkowo w miarę możliwości i przy sprzyjającej sytuacji pytano o chęć rozmowy osoby przebywające na klatkach schodowych (upewniając się, że są mieszkańcami jednego z wybranych bloków). O ile nie mieliśmy problemów z wejściem do klatek schodowych, problematyczne okazało się skłonienie mieszkańców do poświęcenia około 30 minut (średnio tyle trwał wywiad) na rozmowę. W mniej więcej połowie przypadków nie otwierano drzwi (przy czym dawała się zaobserwować obecność kogoś w mieszkaniu). W pozostałych przypadkach (tj. wtedy, gdy mieliśmy możliwość kontaktu z mieszkańcami po otwarciu drzwi) około połowa osób godziła się na wywiad, reszta zdecydowanie odmawiała poświęcenia czasu na rozmowę. Kiedy udawało nam się porozmawiać choć przez chwilę z mieszkańcami, dostarczaliśmy informacje nt. programu rehabilitacji, zostawiając również ulotki zawierające więcej informacji (np. kontaktowych) oraz o nadchodzących wydarzeniach osiedlowych. Bardzo nieliczne były przypadki całkowitego braku zainteresowania programem (np. odmowa przyjęcia ulotki).

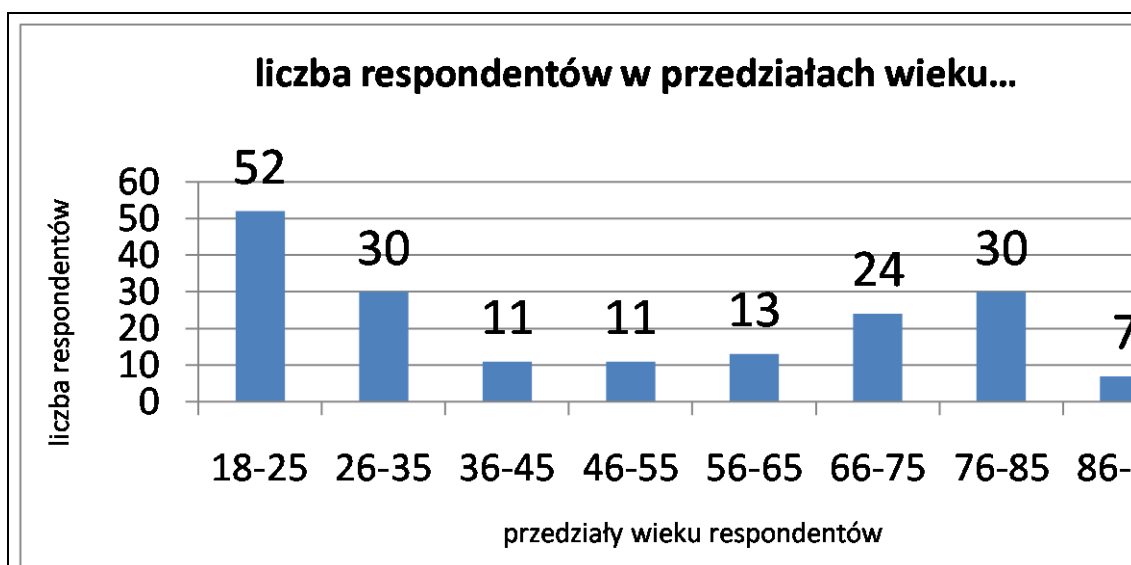
W drugim tygodniu badań docieranie do mieszkańców było bardziej utrudnione, można podejrzewać, że w związku z przeprowadzeniem wcześniej dużej ilości wywiadów,

natrafialiśmy wtedy na przypadki osób ogólnie unikających kontaktu, nieufnych, czy też takich, które są nieobecne w mieszkaniach przez większość czasu.

4. Profil demograficzny badanych mieszkańców osiedli

Profil demograficzny mieszkańców budynków objętych badaniami nie odzwierciedla rozkładu podstawowych cech demograficznych w Krakowie, takich jak płeć czy wiek, co wynika przede wszystkim z celowego doboru próby (wywiad był prowadzony z osobą dorosłą reprezentującą gospodarstwo domowe i takiej roli często podejmowały się kobiety; do wielu mieszkań nie udało się dostać). W związku z tym w próbie nadreprezentowane są kobiety (109 kobiet i 70 mężczyzn - odpowiednio 60,9% i 39,1%).

Również pod względem wieku profil naszych respondentów wykazuje dużą nadreprezentację osób młodszych (18-25 lat) oraz starszych (76-85 lat). Z jednej strony można to wyjaśniać specyfiką doboru próby, ale z drugiej strony, jak komentowali wstępną prezentację wyników sami mieszkańcy, taki rozkład wieku respondentów odzwierciedla rzeczywistość osiedli Olsza II i Ugorek: to osiedla z jednej strony starzejące się, z drugiej – zamieszkiwane przez młodych ludzi wynajmujących tu mieszkania.

W wizerunek starzejących się osiedli wpisują się dane sytuacji respondentów na rynku pracy. Najliczniejszą kategorią są osoby na emeryturze i na rencie (łącznie 68 osób), następnie osoby pracujące (63 osoby) i studiujący/uczący się (41 osób). Niewielu badanych to osoby bezrobotne lub na urlopie macierzyńskim/wychowawczym.

Główna aktywność respondenta	Procent %
BRAK DANYCH	1
Pracuję	35
Studiuję, uczę się	23
Jestem na emeryturze	36
Jestem na rencie	2
Jestem bezrobotny/a	1
Jestem na urlopie macierzyńskim lub wychowawczym	1
Inne	1
Ogółem	100,0

Warto również zwrócić uwagę na to, że większość gospodarstw domowych (55%) stanowią gospodarstwa jedno lub dwuosobowe (przede wszystkim taki skład mają rodziny osób w wieku emerytalnym). Planując działania rewitalizacyjne należy uwzględnić specyfikę potrzeb, możliwości i ograniczeń tego typu gospodarstw domowych.

Liczba osób tworzących gospodarstwo domowe	Procent %
BRAK DANYCH	1
Jednoosobowe gospodarstwa	20
Dwuosobowe gospodarstwa	35
Trzyosobowe gospodarstwa	23
Czteruosobowe gospodarstwa	15
Pięćoosobowe gospodarstwa	5
Gospodarstwa powyżej pięciu osób	1
Ogółem	100

Jedno z pytań społeczno-demograficznych dotyczyło liczby godzin jaką badany poświęca na pracę zarobkową. Teoretycznie większość z naszych respondentów – 59% osób – posiada

znaczącą pulę wolnego czasu. Najlichniesza kategoria nie pracuje zawodowo (w tym są studenci/uczniowie), a łącznie 14% osób pracuje mniej niż 40 godzin (umowny pełny etat). 22% osób deklaruje, iż w pracy spędza powyżej 40 godzin tygodniowo.

Liczba godzin spędzonych w pracy	Procent %
BRAK DANYCH	1
Nie pracuję zarobkowo	59
Pracuję dorywczo (nie jestem w stanie podać przeciętnej liczby godzin)	4
Mniej niż 15 godzin tygodniowo	2
Między 15 a 39 godzin tygodniowo	12
Powyżej 40 godzin tygodniowo	22
Ogółem	100,0

Wśród pracujących przeważają wyspecjalizowani pracownicy biurowi i umysłowi (14% osób) oraz pracownicy fizyczno-umysłowi (10% osób). Bardzo rzadko deklarowano pracę na stanowiskach kierowniczych oraz na prowadzenie własnej działalności gospodarczej/przedsiębiorstwa/zakładu.

Specyfika wykonywanej pracy	Procent %
BRAK DANYCH lub NIE DOTYCZY*	59
Kierownicy i wyższe kadry	1
Specjaliści, technicy, mistrzowie	8
Wyspecjalizowani pracownicy biurowi, pracownicy umysłowi	14
Pracownicy fizyczno-umysłowi	10
Pracownicy fizyczni (wykwalifikowani, półwykwalifikowani i niewykwalifikowani)	5
Właściciele zakładów wytwórczych i usługowych	2
Ogółem	100,0

*Tak duży odsetek kategorii BRAK DANYCH wynika z tego, że dużej części respondentów to pytanie nie dotyczyło, ponieważ byli w wieku emerytalnym

Zadaliśmy respondentom pytanie o przeciętny miesięczny dochód netto na jedną osobę w gospodarstwie domowym (dla ułatwienia respondentowi podawane były przedziały dochodu) – było to pytanie opcjonalne, co podkreślali ankieterzy podczas rozmowy. Znacząca większość respondentów udzieliła odpowiedzi, a 11% osób odmówiło udzielenia informacji. Większość naszych respondentów (łącznie 54% osób) zadeklarowała dochód

netto na osobę poniżej 2 tysięcy na miesiąc, co jest dochodem niższym niż stwierdzony przez GUS przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny¹ na osobę w miastach powyżej 500 tys. – w 2012 roku wynosił on 2011,66 zł (a 13% osoby wskazały dochód/osobę poniżej 1000 zł, co jest niższe niż średni dochód rozporządzalny w Polsce, który w 2012 roku był na poziomie 1278 zł) (Budżety gospodarstw domowych w 2012 roku, GUS, Warszawa 2013: 89). Przy próbie, jaką zbadaliśmy, dokonywanie uogólnień na całą populację osiedli byłoby nadużyciem, ale z dużym prawdopodobieństwem można przyjąć, że mieszkańcy osiedla są osobami o dość trudnej lub przeciętnej sytuacji ekonomicznej, co powinno być uwzględnione w planowanych działaniach rewitalizacyjnych osiedli, np. przy tworzeniu progów dostępności do infrastruktury społecznej.

Miesięczny dochód netto na 1 osobę w gospodarstwie domowym	Procent %
BRAK DANYCH	1
Poniżej 1000 zł	13
1000-1500 zł	21
1500-2000 zł	20
2000-2500 zł	14
2500-3000 zł	7
3000-3500 zł	5
3500-4000 zł*	4
Powyżej 4000 zł	4
Odmowa odpowiedzi	11
Ogółem	100,0

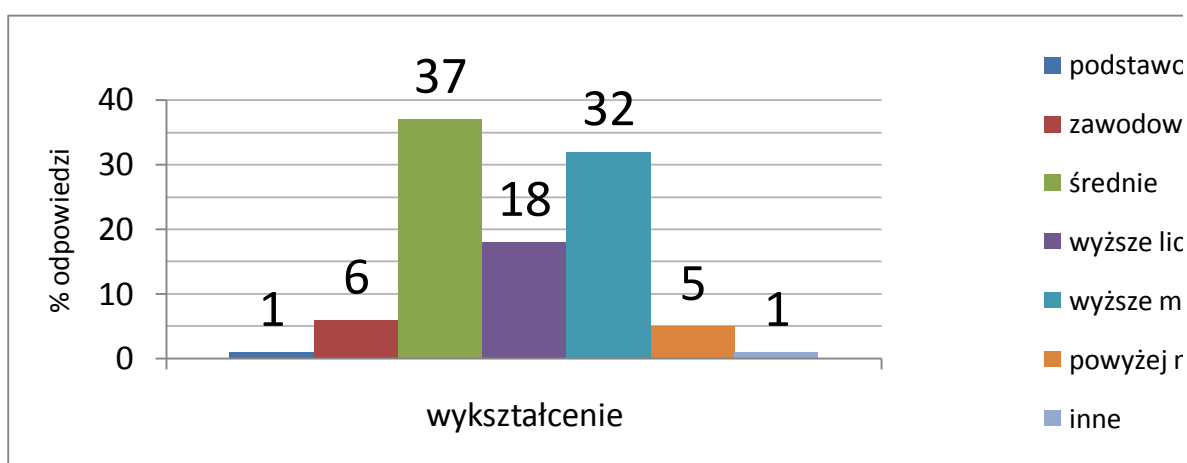
*Przedziały odpowiedzi były rozłączne, dla większej przejrzystości zapisujemy je w tej formie

¹ Zgodnie z definicją GUS „Dochód rozporządzalny jest to suma bieżących dochodów gospodarstwa domowego z poszczególnych źródeł pomniejszona o zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych płacone przez płatnika w imieniu podatnika (od dochodów z pracy najemnej oraz od niektórych świadczeń z ubezpieczenia społecznego i pozostałych świadczeń społecznych), o podatki od dochodów z własności, podatki płacone przez osoby pracujące na własny rachunek, w tym przedstawiciele wolnych zawodów i osób użytkujących gospodarstwo indywidualne w rolnictwie oraz o składki na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne. W skład dochodu rozporządzalnego wchodzi dochody pieniężne i niepieniężne, w tym spożycie naturalne (towary i usługi konsumpcyjne pobrane na potrzeby gospodarstwa domowego z gospodarstwa indywidualnego w rolnictwie bądź prowadzonej działalności gospodarczej na własny rachunek) oraz towary i usługi otrzymane nieodpłatnie. (Budżety gospodarstw domowych w 2012 roku, GUS, Warszawa 2013: 18)

Wizerunek osiedli starzejących się wzmocniony jest danymi o posiadanym przez respondentów **orzeczeniu o niepełnosprawności** – posiadanie takiego orzeczenia zadeklarowało 14% badanych (25 osób), a deklarację, że takie orzeczenie ma ktoś z domowników, przekazało 4,5% (wskazując tym samym na 8 mieszkańców z niepełnosprawnością).

Zróznicowanie statusów: **właściciele mieszkań – wynajmujący** odzwierciedlają wyniki badań. Nieco ponad połowę (52 %) naszych respondentów stanowili właściciele mieszkań, 32% osób to wynajmujący mieszkania, a 16% respondentów była w jeszcze innej sytuacji (np. lokal jest własnością kogoś z rodziny). Widać zdecydowane różnice społeczno-demograficzne pomiędzy grupą **właścicieli mieszkań lub krewnymi właścicielami, a grupą osób wynajmujących lokale na badanych osiedlach**. Przede wszystkim dotyczą one: wieku, wykształcenia, dochodów oraz głównej aktywności życiowej. Analizując podobieństwa obu grup badanych można dostrzec, że ich cechą wspólną jest nieposiadanie dzieci, a dokładniej potomstwa w wieku do 18 lat. Bardziej szczegółowe omówienie różnic pomiędzy tymi dwoma grupami mieszkańców jest zawarte w rozdziale „Analiza wyników”.

Przebadani mieszkańcy osiedla charakteryzują się kapitałem edukacyjnym wyższym niż średnia dla miasta, ale porównywalnym dla mieszkańców osiedli badanych w Warszawie (Lewicka 2012). Procentowy rozkład **poziomu wykształcenia** deklarowanego przez badanych prezentuje poniższy wykres:

5. Analiza wyników

5.1. Osiedle jako miejsce do życia

Jednym z celów przeprowadzonych badań była ocena różnorodnych aspektów życia na Ugorku i Olszy. Pytaliśmy zarówno o mocne strony, zalety badanych osiedli, jak ich wady oraz sytuacje problemowe. Ważnym elementem tej części działań była również próba analizy związku respondentów z ich miejscem zamieszkania. Diagnoza wymienionych obszarów miała pomóc zrozumieć, jakim doświadczeniem dla respondentów jest życie na Olszy i Ugorku.

Wybór osiedla jako miejsca zamieszkania

Mieszkańcy, którzy nie mieszkają na osiedlu od urodzenia, byli pytani o to, dlaczego na nim zamieszkali². Podawano bardzo różne uzasadnienia i okoliczności, ale można wskazać kilka powtarzających się odpowiedzi, układających się w dwa wątki: to z jednej strony wybór pragmatyczny (korzystna lokalizacja, dobre połączenie komunikacyjne z pozostałą częścią miasta, dość dobry standard mieszkania przy dobrej lokalizacji, bliskość miejsca pracy/nauki, atrakcyjna cena) – takie powody podało 41% badanych; z drugiej – de facto brak wyboru, przypadek (mieszkanie zostało przydzielone, takie było dostępne w spółdzielni, jest własnością rodziny, zostało przekazane w spadku), wskazało łącznie 38% osób. Sporadycznie wskazywano również na inne powody: walory przyrodnicze, czy dobrą infrastrukturę. (ze względu na brak statystycznie istotnych różnic dane dla obu osiedli zostały przedstawione zbiorczo).

Osobom wynajmującym zadano pytanie o to, czy planują przez najbliższe kilka miesięcy wynajmować mieszkanie na Olszy lub Ugorku. Odpowiedzi na to pytanie udzieliło 70 osób, z czego 86% chce nadal mieszkać na osiedlu, 10% nie ma takich planów, a 4% nie potrafiło udzielić jednoznacznej odpowiedzi. Podobna tendencja, lecz słabsza jest widoczna w odpowiedziach na pytanie o chęć dłuższego zamieszkania na osiedlu. Z odpowiadających

---

² Badacze zadali mieszkańcom pytanie otwarte, wielokrotnego wyboru, o treści: „Dlaczego zdecydował/a się Pani/Pani akurat tutaj zamieszkać?” Odpowiedzi respondentów zostały połączone w zbiorcze kategorie i poddane analizie.

taką chęć wyraziło 56% osób, 20% osób nie ma takich planów, a 23% nie miało jednoznacznego zdania (ze względu na brak statystycznie istotnych różnic dane dla obu osiedli zostały przedstawione zbiorczo).

Wady i zalety osiedli

Innym wskaźnikiem opinii mieszkańców na temat jakości życia na osiedlu było pytanie o ocenę różnych aspektów życia na osiedlu. Badani byli proszeni o zaznaczenie przy użyciu następującej skali, na ile zgadzają się z podanymi stwierdzeniami:

1 Zdecydowanie nie	2 Nie	3 Ani tak, ani nie	4 tak	5 Zdecydowanie tak
---	------------------------	-------------------------------------	------------------------	---

Pytanie brzmiało:

„Ludzie mają różne oczekiwania wobec miejsca, w którym mieszkają. Porozmawiajmy przez chwilę na temat tego, na ile Pana/Pani zdaniem osiedle odpowiada potrzebom mieszkańców. Przeczytam kilka stwierdzeń, a Pana/Panią proszę o określenie, do jakiego stopnia się z nimi zgadza(…)”

Najlepiej ocenianymi elementami/cechami osiedla są:

	Cecha/element osiedla	Średnia z ocen badanych
1.	Dobre skomunikowanie z centrum (wystarczająco dużo linii i przystanków)	4,1
2.	„Osiedle jest dobrym miejscem do życia”	4,1
3.	Wystarczająca liczba sklepów w których można zrobić codzienne zakupy	4
4.	Dobre skomunikowanie z pozostałymi częściami miasta	3,8

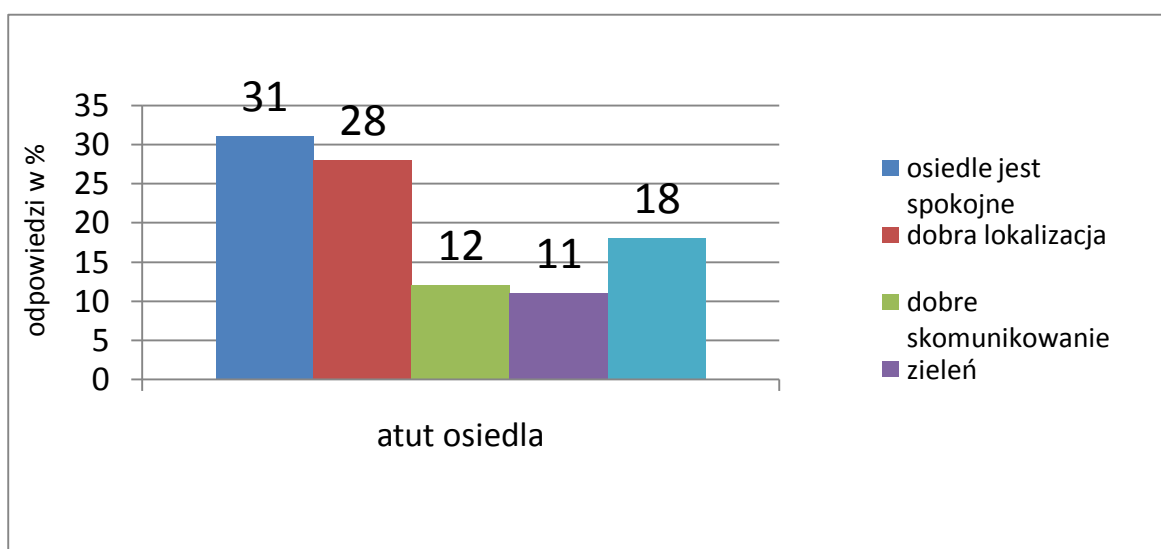
Najgorzej ocenianymi elementami/cechami osiedla są:

	Cecha/element osiedla	Średnia z ocen badanych
1.	Zbyt mała liczba miejsc do parkowania	1,8
2.	Brak miejsc w których można spędzać czas ze znajomymi np. bar czy kawiarnia	2,4
3.	Brak ogólnodostępnych obiektów sportowych (basenów, kortów, siłowni) na terenie osiedla	2,6

Generalnie odpowiedzi mieszkańców osiedla Ugorek i osób zamieszkujących Olszę były zbieżne, dlatego zostały przedstawione zbiorczo. Poniżej prezentujemy drobne różnice w natężeniu oceny poszczególnych zjawisk:

Oceniana cecha/zjawisko	Średnia z ocen mieszkańców OLSZY	Średnia z ocen mieszkańców UGORKA
Wystarczająca ilość ogólnodostępnych miejsc zielonych	3,6 	4
Otoczenie wkoło budynków jest zadbane, jest raczej czysto	3,5 	3,8
Osoby starsze, niepełnosprawne lub rodzice z wózkami mogą się poruszać po osiedlu bez problemu	3 	3,5
Są miejsca, w których mieszkańcy mogą uprawiać sport na świeżym powietrzu: biegać, grać w piłkę, jeździć na rowerze itp.	3,5 	3,8

Zadaliśmy również pytanie otwarte o to, **co jest największą zaletą Osiedla** – udzielone odpowiedzi zostały skategoryzowane, a rozkład odpowiedzi w poszczególnych kategoriach przedstawia wykres. Spontaniczne odpowiedzi respondentów z jednej strony potwierdzają dane z wcześniejszych części wywiadu, iż **atutem jest dobra lokalizacja i skomunikowanie**, ale też przyniosły nową informację o tym, iż **osiedle jest uznawane za spokojne**, co nie jest cechą banalną w odniesieniu do miejsca zamieszkania, gdyż kojarzy się z poczuciem bezpieczeństwa, przewidywalności itd. Spokój rozumiany był po pierwsze jako względne bezpieczeństwo, ciszę, brak codziennych zakłóceń, a po drugie ze względu na oddalenie, czy też odseparowanie od głównych, ruchliwych, hałaśliwych ulic.

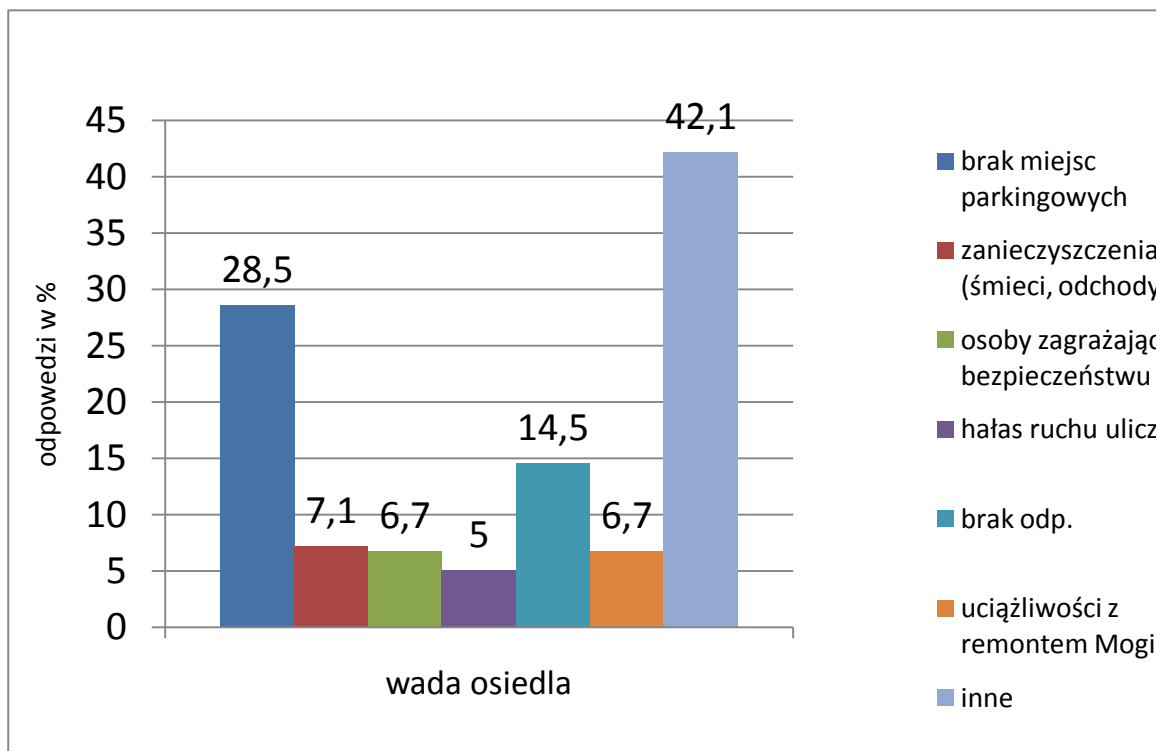

Inne atuty, to odpowiedzi, których nie ujęliśmy w 4 podstawowych kategoriach, takie jak: walory przyrodnicze, park, przestrzeń między budynkami, dobra infrastruktura, mili, przyjaźni mieszkańcy.

W odpowiedziach na pytanie o to, **co mieszkańców najbardziej denerwuje na osiedlu**, ujawnił się jeden dość powszechny problem: **brak miejsc parkingowych** (51 wskazań w pierwszej odpowiedzi – można było wskazać więcej trudności, powodów do zdenerwowania). W innych kwestiach widoczne jest rozdrobnienie opinii, a do powtarzających się należą: dewastacja wspólnych przestrzeni (6 wskazań), problemy mieszkańców ze spółdzielnią mieszkaniową (4 osoby), wysoki czynsz (2 wskazania);

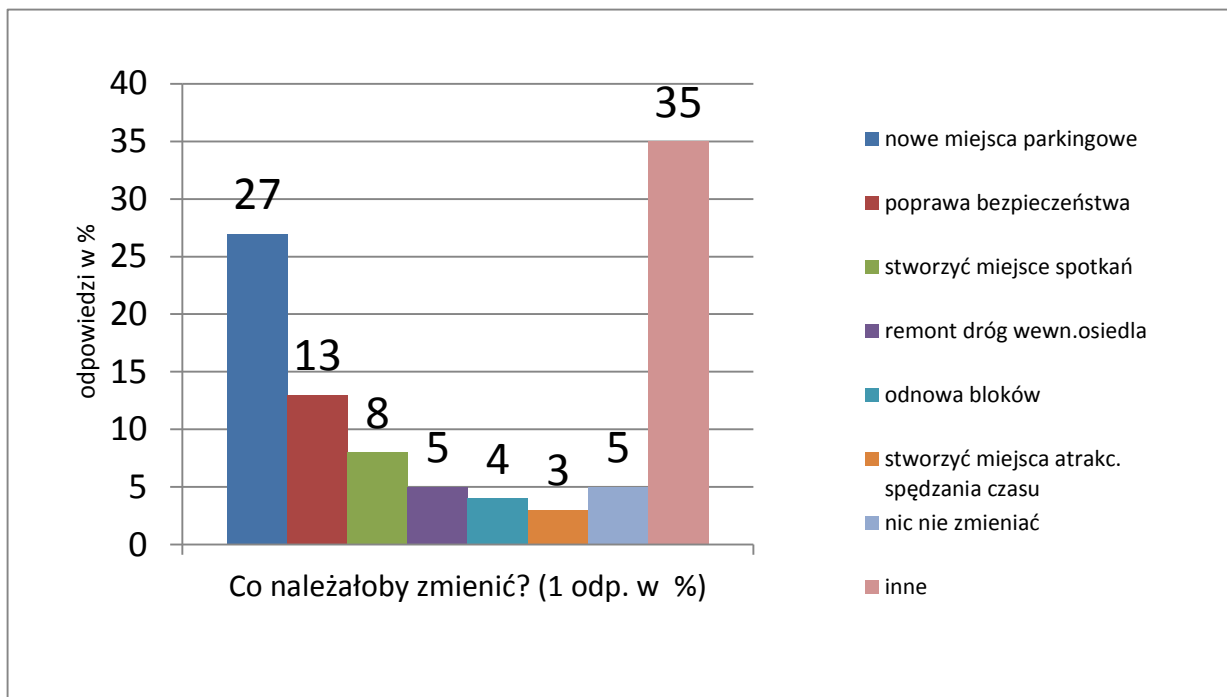
wymieniano też zakorkowane drogi, brak tramwajów, brak odpowiedniego oświetlenia nocą, itp. Zwracano uwagę na codzienne uciążliwości jak brak windy, psy bez kagańca, brak miejsc, w których młodzież może atrakcyjnie spędzać czas (po 1 wskazaniu).

Wada osiedla (wskazania w %):

Pytanie o to, co wymaga **najpilniejszej i najważniejszej zmiany na osiedlu**, było zadawane bezpośrednio po pytaniach o zalety i wady osiedla. W związku z tym nie jest zaskakujące, że według mieszkańców **zmiany wymaga przede wszystkim sytuacja parkingowa** (wskazania na konieczność budowy nowych miejsc parkingowych). Ponadto zwracano uwagę na kwestie bezpieczeństwa (wskazując np. brak patroli policji i straży miejskiej, co wymaga poprawy). Ważną rzeczą jest też **stworzenie na osiedlu miejsca spotkań, takiego jak domu kultury lub osiedlowego centrum, które zapewniłoby możliwość spędzania czasu różnym grupom wiekowym mieszkańców osiedla.**

Inne to np. bardziej dbać o zielen, stworzyć ogólnodostępną placówkę kulturalną, dostosowanie osiedla do potrzeb osób niepełnosprawnych i rodziców z wózkami, remont chodników, zmiany w komunikacji miejskiej, ścieżki rowerowe, więcej ławek, nie wiem.

Ocena sytuacji problemowych

W jednym z pytań poproszono respondentów o ustosunkowanie się do różnorodnych stwierdzeń dotyczących sytuacji problemowych, które spotykają mieszkańców osiedli. Zadaniem badanych było określenie, czy opisany stan jest na ich osiedlu: 4 - bardzo dużym problemem, 3 - dość dużym problemem, 2 - to się zdarza, ale to nie jest duży problem, 1 - nie ma takiego problemu lub mogli także stwierdzić, że nie wiedzą, czy też jest im trudno to określić. Ocenie mieszkańców badanych osiedli zostały poddane następujące opisy:

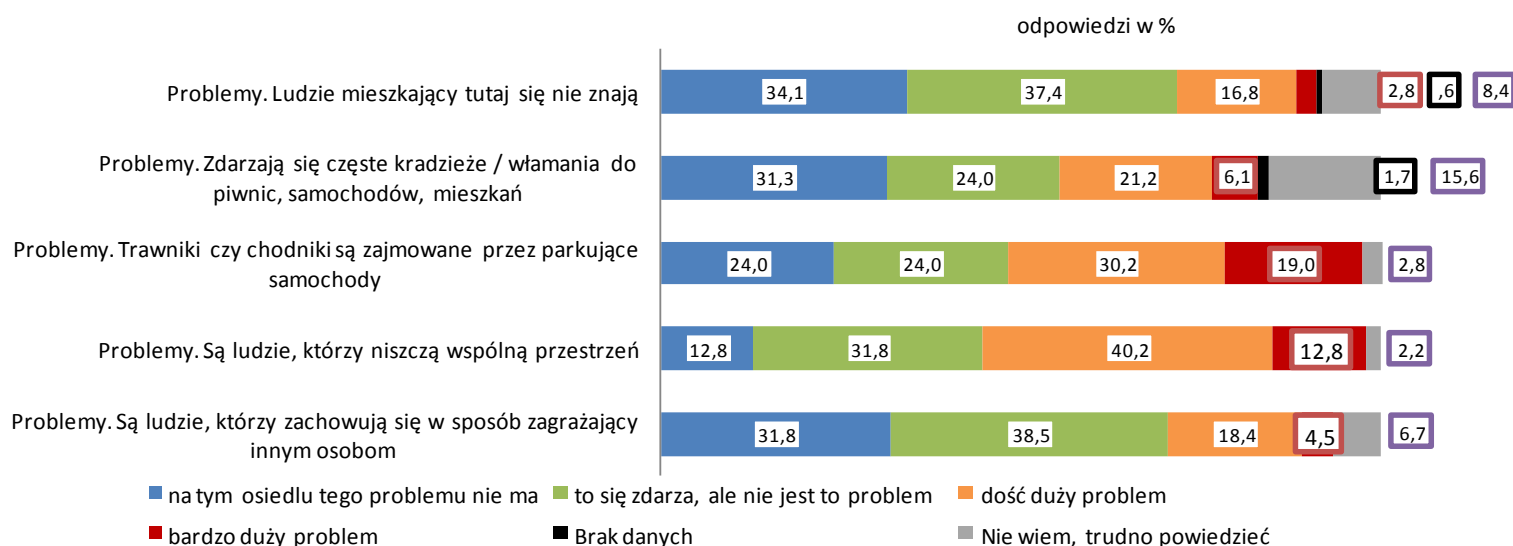
- Są ludzie, którzy zachowują się w sposób zagrażający innym osobom
- Są ludzie, którzy niszczą wspólną przestrzeń np. śmiecą w miejscach publicznych, niszczą ławki, piszą po murach
- Trawniki czy chodniki są zajmowane przez parkujące samochody

- Po zmroku na osiedlu jest ciemno i na zewnątrz nie ma ludzi
- Zdarzają się częste kradzieże/włamania do piwnic samochodów, mieszkań
- Ludzie mieszkający tutaj się nie znają.

Poniższy wykres pokazuje rozkład odpowiedzi:

Pyt. o sytuacje problemowe na terenie osiedla

Proszę wskazać, które z tych problemów i jak mocno dotyczą również Pana/Pani miejsca zamieszkania?

Żadne z tych stwierdzeń nie osiągnęło w średnich ocenach mieszkańców „statusu bardzo dużego problemu”. **Dwa problemy zostały średnio ocenione jako „dość duży problem”**. W taki sposób odniesiono się do stwierdzeń: **„Są ludzie, którzy niszczą wspólną przestrzeń” oraz „Trawniki czy chodniki są zajmowane przez parkujące samochody”**. Pozostałe sytuacje problemowe zostały średnio ocenione jako stany, które mają miejsce, ale nie są dużym problemem.

Po serii stwierdzeń pytano badanych, czy jest jeszcze jakiś problem, który nie został wymieniony przez ankietera, a należałoby go poruszyć. Jedynie 18 osób wskazało tego typu

kwestie. Najczęściej zwracały one uwagę na „**problem studentów**” tzn. ich rotacyjność oraz niestosowne zachowanie tej grupy lokatorów. Pozostałe wypowiedzi odnosiły się głównie do kwestii estetycznych i porządkowych (np. nieodpowiednie elewacje odnawianych budynków, psie odchody, zaśmiecone klatki, hałas, czy też problem gołębi niszczących budynki). Dwie osoby wskazały także na funkcjonalne defekty osiedla – brak placów zabaw i miejsc w których można spędzać wolny czas.

Analizując odpowiedzi mieszkańców w podziale na respondentów mieszkających na osiedlu Olsza i badanych z osiedla Ugorek nie widać dużej różnicy w ich średnich ocenach zjawisk problemowych. Jediną różnicą jest odniesienie się do stwierdzenia: „Są ludzie, którzy niszczą wspólną przestrzeń” – osoby żyjące na osiedlu Ugorek średnio oceniły, że „to się zdarza, ale to nie jest duży problem”, natomiast osoby mieszkające na Olszy stwierdziły, że jest to „dość duży problem”.

Generalnie dane dotyczące oceny sytuacji problemowych wskazują na to, że **na badanych osiedlach skala zjawisk patologicznych, takich, jak: kradzieże, włamania, osoby zachowujące się w sposób zagrażający bezpieczeństwu współmieszkańców itp., nie jest zbyt duża. Problemem dostrzeganym przez mieszkańców jest zachowanie porządku** (rozumianego, jako czystość, a także jako przestrzeganie zasad współżycia sąsiedzkiego) oraz **brak odpowiedniej infrastruktury na terenie osiedla** (przede wszystkim brak parkingów i wynikająca z tego konieczność parkowania na trawnikach i chodnikach).

PODSUMOWANIE – OSIEDLE JAKO MIEJSCE DO ŻYCIA

Wyniki badań wskazują na to, że decyzje o **zamieszkaniu na osiedlu Olsza lub Ugorek są przede wszystkim podyktowane względami pragmatycznymi** (korzystną lokalizacją, dobrym połączeniem komunikacyjnym z pozostałą częścią miasta, dość dobrym standardem mieszkań przy odpowiedniej lokalizacji, bliskością miejsca pracy/nauki i atrakcyjną ceną) – te powody zadeklarowało 41% respondentów. W przypadku nieco mniejszego odsetka – 38% osób – **o zamieszkaniu na osiedlu Olsza lub Ugorek zdecydował przypadek lub też brak wyboru** (mieszkanie zostało przydzielone, takie było dostępne w spółdzielni, stanowi własnością rodziny lub zostało przekazane w spadku).

Niezależnie od przyczyn dla których respondenci zdecydowali się zamieszkać na badanych osiedlach, **zdecydowana większość badanych nie planuje zmieniać lokalizacji, w której żyją**. Brak taki planów w perspektywie najbliższych kilku miesięcy zadeklarowało 86% osób, natomiast w dalszej perspektywie nie zamierza wyprowadzać się z Ugorka lub Olszy 56% respondentów.

Mimo tego, że większość respondentów nie zamierza wyprowadzić się z badanych osiedli wielu z nich dostrzega mankamenty miejsca, w których żyją. W oczach badanych główną wadą osiedli jest **brak dostatecznej ilości miejsc parkingowych (z tym wiąże się także problem samochodów parkujących na trawnikach, chodnikach, czy też placach zabaw)**. Uczestnicy badań uznali także, że dużym deficytem Olszy Ugorka jest **brak miejsc, w których można spędzać czas ze znajomymi (takich, jak np. bar czy kawiarnia) oraz brak ogólnodostępnych obiektów sportowych (basenów, kortów, siłowni)**. Analiza sytuacji problemowych, z którymi można spotkać się na różnych osiedlach pokazała, że jedynie dwa zjawiska stanowią dla mieszkańców „dość duży problem”. Taki status przyznano stwierdzeniom: „Są ludzie, którzy niszczą wspólną przestrzeń” oraz „Trawniki czy chodniki są zajmowane przez parkujące samochody”.

Przeprowadzone badania wskazują także, na to, że respondenci dostrzegają zalety osiedli, na których żyją. Przede wszystkim zwracają oni uwagę na dogodną lokalizację – korzystne usytuowanie względem centrum i odpowiednią komunikację z innymi częściami miasta. Zaznaczano także, że mocną stroną osiedli jest odpowiednia ilość sklepów, w których można robić codzienne zakupy, tereny zielone oraz względny spokój.

Warto zauważyć, że wymieniane przez mieszkańców zalety wpływają na to, że życie na osiedlu można postrzegać jako dość harmonijne i wygodne, ale niezapewniające ciekawej oferty rozrywkowej, kulturalnej, czy też sportowej. Generalnie z ocen mieszkańców wynika, że życie na terenie badanych osiedli jest spokojne. Można stwierdzić, że jest ono dość ubogie zarówno w atrakcje, jak i zjawiska patologiczne. Taki stan rzeczy jest dobrą bazą dla rozpoczęcia działań rewitalizacyjnych na rzecz mieszkańców.

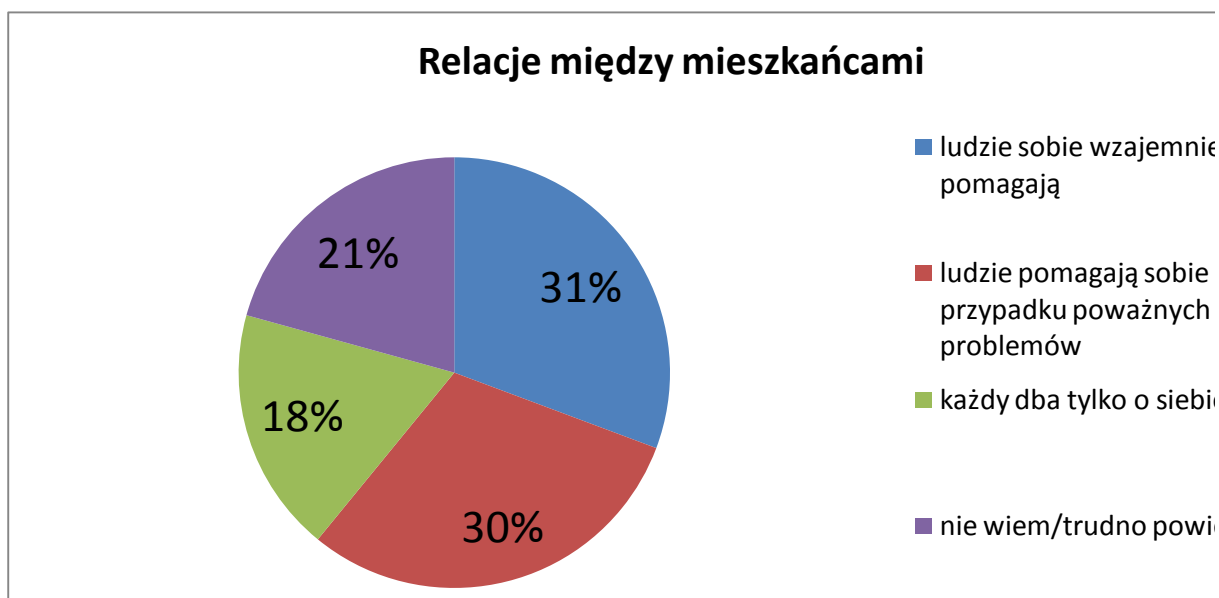
5.2. Kapitał społeczny w sąsiedztwie

Poziom kapitału społecznego badany był poprzez zestaw pytań, odnoszących się nie tylko do ogólnej oceny poziomu zaufania, lecz także do codziennych relacji międzyludzkich, występowania różnych zachowań pomiędzy sąsiadami z klatki lub bloku oraz poprzez analizę związku respondentów z miejscem zamieszkania.

Ogólna ocena relacji międzyludzkich

W jednym z pytań proszono badanych o ogólną ocenę relacji międzyludzkich. Na podstawie odpowiedzi mieszkańców Olszy i Ugorka można wnioskować, że **udzielanie pomocy międzysąsiedzkiej nie jest zbyt częste, jednak większość mieszkańców jest przekonana, że w sytuacjach kryzysowych można liczyć na pomoc sąsiadów** (w sumie 61% badanych odpowiedziało na to pytanie: „ludzie sobie wzajemnie pomagają” lub „ludzie pomagają sobie tylko w przypadku poważnych problemów”). Rozkład odpowiedzi obrazuje poniższy wykres.

Pyt. o ogólną ocenę relacji międzyludzkich na osiedlu (odpowiedzi w %)

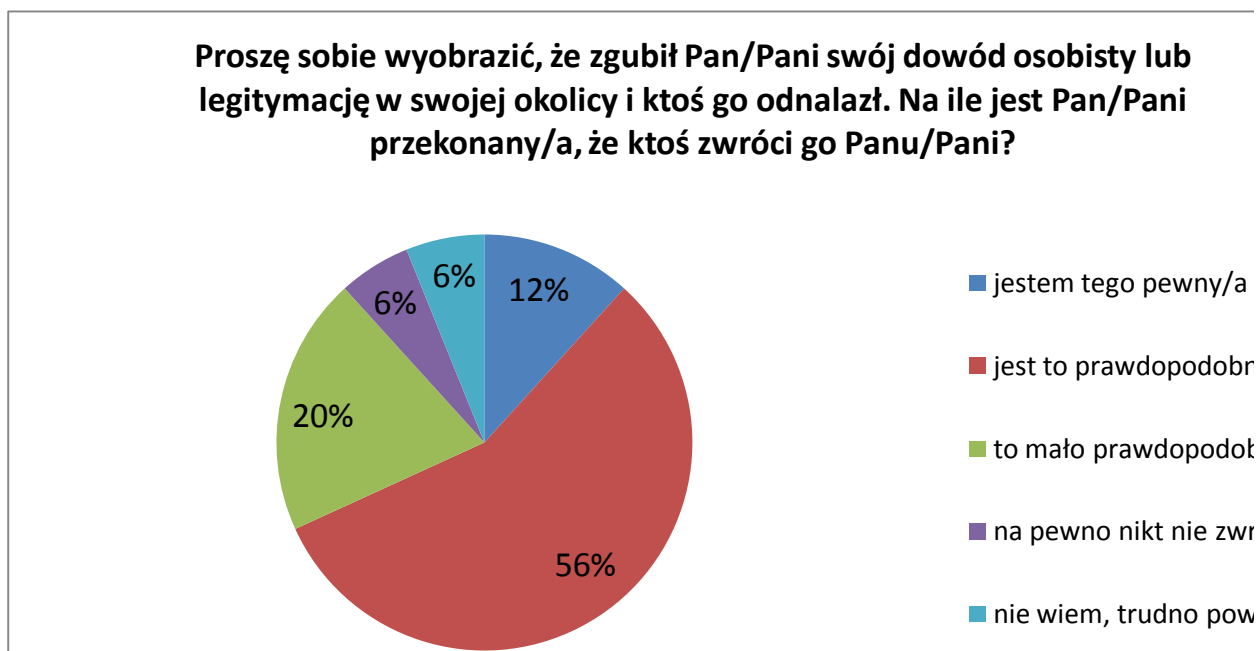
Zaufanie

Zaufanie jest jednym z podstawowych elementów kapitału społecznego. **Tworzy ono bazę dla rozwoju interakcji społecznych, wspólnych działań, czy też po prostu ułatwia przebieg**

wspólnej egzystencji. Natomiast deficyty zaufania utrudniają wszystkie te procesy, dlatego też jednym z elementów społecznej diagnozy osiedla Olsza i Ugorek była ocena poziomu zaufania, jaki wykazują wobec siebie mieszkańcy. Uczestnikom badań zadano trzy pytania dotyczące zaufania w kontekście sąsiedztwa.

W jednym z pytań poproszono badanych o ocenę, **na ile prawdopodobne jest to, że któryś z sąsiadów oddałby zgubiony przez respondenta dowód osobisty lub legitymację.** Pozytywna odpowiedź badanego wskazuje na to, że jego zdaniem sąsiedzi znają się (wiedzieliby, gdzie mieszka osoba, której należy oddać odnaleziony dokument) i są skłonni do udzielenia pomocy (zaangażowaliby się w oddanie dokumentu). Odpowiedzi udzielone przez respondentów sugerują, że **jest dość duży stopień znajomości pomiędzy mieszkańcami osiedla oraz duże przekonanie o prawdopodobieństwie udzielenia pomocy sąsiedzkiej** – w sumie aż 68% osób zadeklarowało mniej lub bardziej intensywne przekonanie, że dokument zostałby zwrócony (tzn. taki odsetek wybrał odpowiedź „jestem tego pewny” lub „jest to prawdopodobne”). Poniższy schemat obrazuje pełen rozkład odpowiedzi.

Pyt. projekcyjne o zachowania innych w problematycznej sytuacji (odpowiedzi w %)

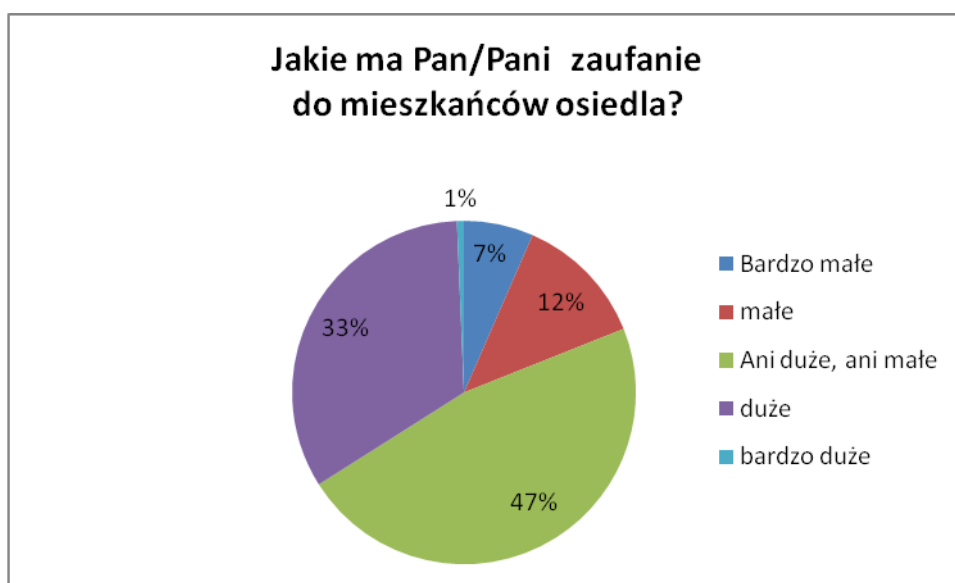
W kolejnych dwóch pytaniach poproszono respondentów o określenie, jakie mają zaufanie do mieszkańców osiedla oraz jaki jest ich stopień zaufania do mieszkańców bloku. Badani

używali do tego celu następującej skali: 1 - bardzo małe; 2 - małe, 3 - ani duże, ani małe; 4 - duże, 5 - bardzo duże.

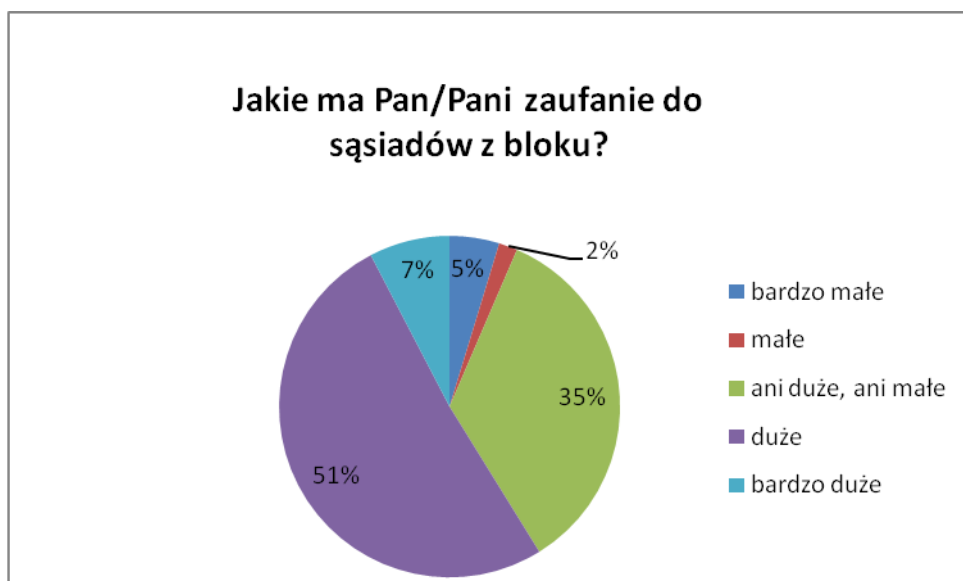
Na podstawie deklaracji badanych można stwierdzić, że **największy odsetek mieszkańców Ugorka i Olszy ma średni poziom zaufania wobec osób zamieszkujących ich osiedle**. Największy odsetek (47%) badanych deklaruje, że ich poziom zaufania wobec mieszkańców osiedla jest „ani duży, ani mały”, kolejna pod względem liczebności grupa osób (33%), oceniła swoje zaufanie jako „duże”, a jedynie 1% określiło, że ich zaufanie do mieszkańców osiedla jest „bardzo duże”. Na przeciwległym krańcu skali (odpowiedzi: „małe” i „bardzo małe”) jest 19% badanych. Zatem można stwierdzić, że badani podchodzą do innych mieszkańców osiedla z dość dużą rezerwą, jednak większość z nich nie wyraża braku zaufania wobec współmieszkańców.

Odpowiedzi na pytanie dotyczące poziomu zaufania wobec mieszkańców bloku wskazują na to, że **większość osób żyjących na osiedlu Olsza i Ugorek ufa swoim najbliższym sąsiadom** (51% badanych stwierdziło, że wobec współmieszkańców bloku ma duży poziom zaufania, a 7% zadeklarowało, że jest on „bardzo duży”). Przeciwnych odpowiedzi, wskazujących na brak zaufania udzieliło jedynie 7% respondentów („mały” poziom zaufania zadeklarowało 2% badanych, a 5% „bardzo mały”), natomiast 35% badanych oceniło swój poziom zaufania jako neutralny – mówiąc „ani duży, ani mały”. Poniższe wykresy obrazują deklaracje badanych.

Pyt. o zaufanie do mieszkańców osiedla (odpowiedzi w %)

Pyt. O zaufanie do mieszkańców bloku (odpowiedzi w %)

Wyniki pytań dotyczących zaufania zostały przedstawione zbiorczo dla mieszkańców Olszy i Ugorka w związku z brakiem znaczących różnic pomiędzy odpowiedziami tych dwóch grup respondentów.

Znajomości i interakcje

Innym ważnym wskaźnikami relacji między mieszkańcami były pytania o liczbę sąsiadów znanych z imienia i nazwiska, liczbę sąsiadów, z którymi utrzymywane są relacje towarzyskie oraz liczbę sąsiadów na których respondent może liczyć w potrzebie. Dodajmy, że w przypadku konieczności wyjaśnienia, co dokładnie oznaczają relacje towarzyskie lub przyjacielskie, ankieterzy i ankieterki podawały przykłady, takie jak: zapraszanie się wzajemnie na kawę do mieszkania, dzielenie upieczonym ciastem, oglądanie telewizji, wspólne wychodzenie na spacer, itp.

Na pytanie o **liczbę sąsiadów znanych z imienia i nazwiska**, spośród 179 zapytanych przez nas osób:

- 24% respondentów: nie zna żadnego sąsiada z imienia i nazwiska
- 40% osób: z imienia i nazwiska zna od 1 do 5 sąsiadów

- 17% osób: zna od 6 do 10 sąsiadów
- 6% osób: zna od 11 do 15 osób
- 7% respondentów: zna od 16 do 20 sąsiadów
- 6% osób: zna powyżej 20 sąsiadów (a nawet 1 osoba: 100 sąsiadów, 1 osoba: 150 sąsiadów)
- 17 respondentów – nie udzieliło odpowiedzi (braki odpowiedzi zostały potraktowane jako brak danych i nie wliczono ich do analizy).

Analizując odpowiedzi na to pytanie, można dostrzec różnice pomiędzy deklaracjami mieszkańców osiedla Olsza, a lokatorów osiedla Ugorek. **Osoby mieszkające na Olszy średnio znają z imienia i nazwiska 10 sąsiadów, natomiast mieszkańcy Ugorka 7.**

Inne pytanie mierzące relacje pomiędzy mieszkańcami osiedli dotyczyło **liczby sąsiadów, z którymi respondent(ka) utrzymuje relacje towarzyskie/przyjacielskie**. Z deklaracji 179 badanych wynika, że:

- 50% respondentów: nie utrzymuje z żadnym sąsiadem takich relacji
- 43% badanych: ma takie relacje z 1-5 sąsiadów
- 5% osób: ma takie relacje z 6-10 sąsiadami
- 2% osób: utrzymuje takie relacje z więcej niż 11 sąsiadami (nawet 20, 30, 40 sąsiadów-znajomych)
- 6 osób: nie udzieliło odpowiedzi (braki odpowiedzi zostały potraktowane jako brak danych i nie wliczono ich do analizy).

W odpowiedziach na to pytanie widać zdecydowane różnice pomiędzy mieszkańcami osiedla Olsza, a mieszkańcami osiedla Ugorek. Dobrze tę odmienną obrazuje średnia z deklarowanej przez respondentów liczby sąsiadów z którymi utrzymują relacje towarzyskie/przyjacielskie. **Na Ugorku średnio deklarowano posiadanie tego typu kontaktów z 3 osobami, natomiast na Olszy jedynie z 1 sąsiadem.**

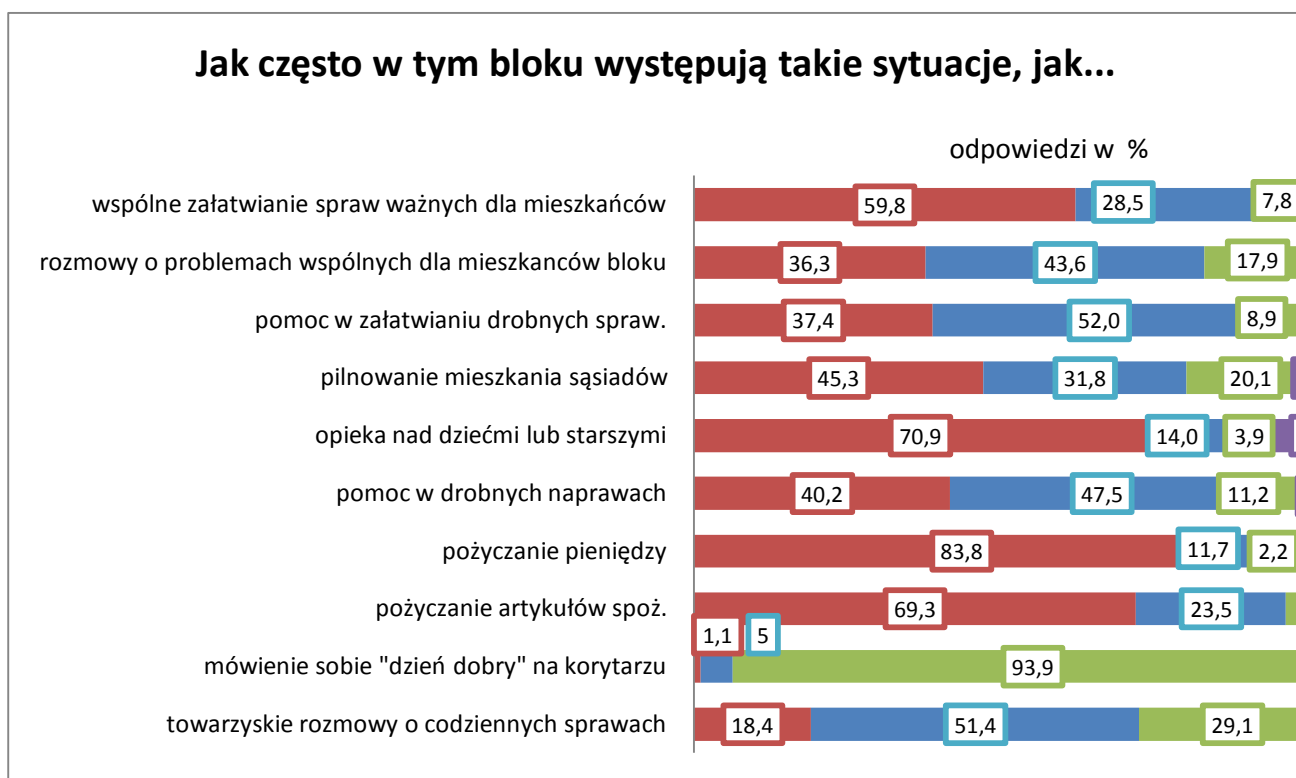
Kolejne pytanie służące do oceny siły relacji sąsiedzkich brzmiało: „**Na ilu sąsiadów może Pan liczyć w potrzebie?**” Według odpowiedzi:

- 23% badanych: uważa, że nie może liczyć w potrzebie na żadnego sąsiada
- 61% respondentów: może polegać w taki sposób na 1-5 sąsiadach
- 8% osób: może liczyć na pomoc 6-10 sąsiadów
- 3% badanych: sądzi, że może polegać w taki sposób na 11-15 sąsiadach
- 3% osób: może liczyć w potrzebie na 16-20 sąsiadów
- 2% badanych: deklaruje, że w potrzebie może liczyć na ponad 20 sąsiadów (nawet na 30, 40 osób)
- 7 osób: nie udzieliło odpowiedzi (braki odpowiedzi zostały potraktowane jako brak danych i nie wliczono ich do analizy).

Podobnie, jak w przypadku odpowiedzi na poprzednie pytania dotyczące relacji sąsiedzki, również w przypadku tego, widać różnicę pomiędzy deklaracjami mieszkańców Olszy i Ugorka. **Osoby mieszkające na Ugorku średnio deklarują, że w potrzebie mogą liczyć na 3 sąsiadów, natomiast lokatorzy z Olszy uważają, że gdyby zaszła potrzeba uzyskaliby pomoc od 5 osób.**

Poprosiliśmy też o **ocenę częstości występowania sytuacji, które w studiach nad sąsiedztwami uznawane są za wskaźniki „głębokości” lub „płytkości” sąsiedztw.** Wymienione przez ankietera sytuacje obejmowały zarówno płytkie relacje rytualne (np. mówienie sobie dzień dobry na klatce schodowej), jak i relacje prywatnego zaangażowania, zakładające ugruntowane zaufanie i wzajemność (opieka nad dzieckiem, pożyczanie pieniędzy), oraz działania obywatelskie, odnoszone do wspólnych inicjatyw w imieniu wszystkich mieszkańców. Dokładny rozkład odpowiedzi zawiera poniższy wykres, na którym wyraźnie widać, że **bardziej angażujące relacje sąsiedzkie albo nie występują, albo należą do rzadkości, zaś dominują relacje grzecznościowe i „płytkie”.**

Pyt. Jak często w tym bloku występują takie sytuacje jak... (odpowiedzi w %)

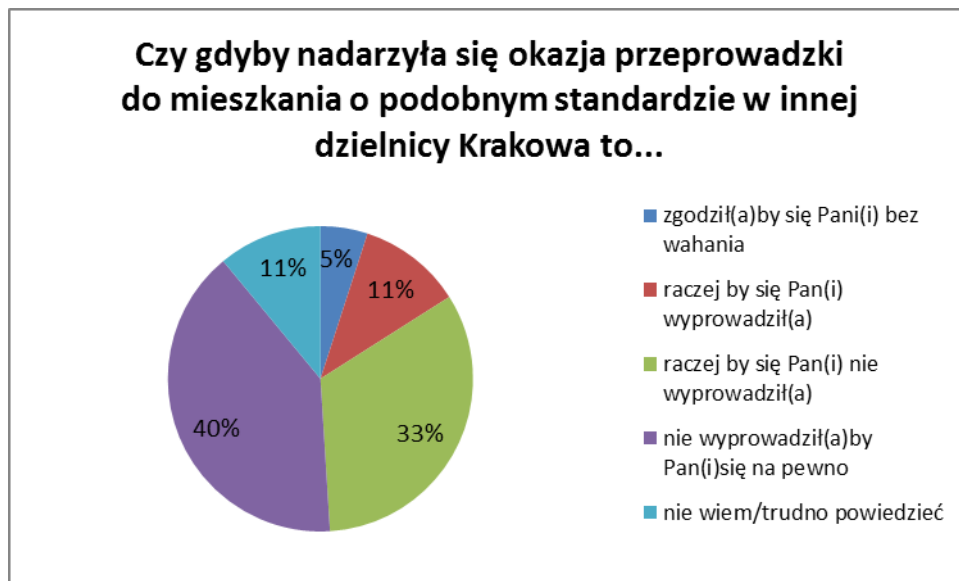

5.3. Relacje mieszkańców z otoczeniem społecznym

Ważnym aspektem diagnozy przeprowadzanej na osiedlach Olsza i Ugorek była analiza siły przywiązania, jaką badani wykazują wobec miejsca zamieszkania. Relacja ta była badana wielowymiarowo. Pytania kwestionariusza odnosiły się do: związku emocjonalnego, funkcjonalnej zależności, świadomości wydarzeń mających miejsce w przestrzeni osiedla, wiedzy na temat organizacji działających na rzecz mieszkańców, a także aktywności w tego typu stowarzyszenia i uczestnictwa w lokalnych wydarzeniach.

W jednym z pytań mieszkańcy mieli ocenić, jak zachowaliby się, gdyby pojawiła się okazja zmiany obecnego lokum na mieszkanie o podobnym standardzie znajdujące się w innej dzielnicy Krakowa. Poniższy wykres obrazuje rozkład odpowiedzi mieszkańców Ugorka i Olszy – wyniki przedstawimy zbiorczo ze względu na brak istotnych różnic pomiędzy lokatorami poszczególnych osiedli.

Pyt. o chęć przeprowadzki do innej dzielnicy (odpowiedzi w %)

Największy odsetek badanych (40%) zaznaczył, że **nie przeprowadziłby się na pewno do mieszkania w innej lokalizacji**, a 33% respondentów zadeklarowało, że raczej by się nie przeprowadzili. **Po dodaniu obu tych deklaracji mamy 73% osób, które nie chciałyby się wyprowadzać z Ugorka lub Olszy.** Podczas gdy chęć zmiany lokum (w formie zdecydowanej, bądź też hipotetycznej) deklaruje jedynie 26% badanych. Takie proporcje wskazują na to, że jest duży odsetek mieszkańców, którzy myślą o badanych osiedlach jako o długoterminowej lokalizacji. Co ciekawe taka tendencja występuje zarówno u właścicieli mieszkań, jak i u osób wynajmujących lokale na badanych osiedlach. Warto to podkreślić, ponieważ w trakcie badań mieszkańcy często mówili o tym, że ich zdaniem osoby wynajmujące mieszkania traktują Ugorek i Olszę jako tymczasowe lokalizacje i nie mają chęci i powodów, aby włączyć się w działania na rzecz osiedla. Przeprowadzone badania podważają słuszność tych opinii, a w kontekście przeprowadzania działań rewitalizacyjnych pozwalają przypuszczać, że istnieje duża grupa mieszkańców, którzy są przywiązani do miejsca zamieszkania i być może po odpowiednim zmotywowaniu byłiby zainteresowani wdrażaniem zmian w przestrzeni osiedla.

5.4. (Praktykowana) funkcjonalność osiedla

Aby zbadać, jakie funkcje pełnią osiedla Olsza i Ugorek **zadano respondentom serię pytań o to, czy oni sami lub członkowie ich gospodarstwa domowego wykorzystują osiedle na którym mieszkają w określony sposób**. Poniższa tabelka pokazuje zbiorcze zestawienie odpowiedzi. Wyniki są przedstawione zbiorczo dla Olszy i Ugorka ze względu na brak statystycznie istotnych różnic pomiędzy odpowiedziami mieszkańców obu osiedli.

Wykorzystywanie osiedla przez badanych:

AKTYWNOŚĆ TA DOTYCZY:	FUNKCJA/AKTYWNOŚĆ (WYKONYWANA NA OSIEDLU):
mniej niż 5% respondentów lub członków ich gospodarstw domowych	Uczy się w szkole podstawowej/gimnazjalnej lub średniej na osiedlu
	Uczęszcza na kursy/szkolenia na terenie osiedla
	Chodzi do klubów/dyskotek na terenie osiedla
mniej niż 10% respondentów lub członków ich gospodarstw domowych	Pracuje zawodowo/zarobkowo na terenie osiedla
	Spotyka się w sprawach biznesowych lub służbowych na terenie osiedla
mniej niż 20% respondentów lub członków ich gospodarstw domowych	Chodzi do restauracji, kawiarni, pizzerii itp.
	Korzysta z obiektów sportowych (basen, klub fitness)
około 1/3 (30-40%) respondentów lub członków ich gospodarstw domowych	Załatwia sprawy formalnych w bankach, urzędach
	Korzysta z instytucji kultury (dom kultury, biblioteka)
ponad połowa (około 60%) respondentów lub członków ich gospodarstw domowych	Korzysta z przestrzeni rekreacyjnych (boisko, park itp.)
	Korzysta z usług zdrowotnych (przychodnia zdrowia, stomatolog)
	Chodzi do kościoła lub organizacji

	przykościelnych
prawie 90% respondentów lub członków ich gospodarstw domowych	Robi codzienne zakupy

Wyniki funkcjonalnej analizy osiedli wskazują na to, że poza oczywistą funkcją mieszkalną, **Ugorek i Olsza są przede wszystkim wykorzystywane jako miejsca w których: robi się codzienne zakupy (takie zastosowanie zadeklarowało prawie 90% badanych), korzysta się z placówek służby zdrowia, chodzi do kościoła i organizacji przykościelnych oraz korzysta z otwartych przestrzeni rekreacyjnych takich, jak np. boisko lub park (te czynności zadeklarowało około 60% badanych).** W dużo mniejszym stopniu (30-40%) osiedla są wykorzystywane do załatwiania spraw formalnych w bankach i urzędach, bądź też korzystania z instytucji kultury (domu kultury lub biblioteki).

Zasadniczo funkcja osiedli ogranicza się do wymienionych wyżej aktywności. Pozostałe zastosowania Ugorka i Olszy są doświadczeniem niewielkiego odsetka mieszkańców (do 20%). Zatem oba osiedla w aspekcie funkcjonalnym są przede wszystkim miejscami drobnego handlu, realizacji obrzędów religijnych, wypoczynku w otwartych przestrzeniach zielonych oraz korzystania z usług placówek służby zdrowia.

Warto zauważyć, że pewne kategorie funkcji występują w znikomym odsetku deklaracji mieszkańców. Mianowicie są to **zastosowania związane z oświatą** (uczęszczanie do różnego typu szkół oraz na kursy i szkolenia na terenie osiedla), **rozrywką** (chodzenie do klubów, dyskotek, restauracji i kawiarni), **pracą zawodową** (praca zawodowa na terenie osiedla, czy też spotkania służbowe) oraz **sportem** (korzystanie z siłowni lub klubu fitness).

Brak niektórych funkcji, takich jak np. zastosowania związane z oświatą i „wykonywanie pracy zawodowej na terenie osiedla”, jest w dużym stopniu efektem specyfiki demograficznej Olszy i Ugorka – znaczącego odsetka osób w wieku emerytalnym i osób uczących się. Pozostałe dwie funkcje, które występują sporadycznie na badanych osiedlach – wykorzystania związane ze sportem oraz aktywności powiązane z rozrywką, można uznać za obszary deficytowe osiedla. Takie wnioski nasuwają się po analizie pytania dotyczącego diagnozy potrzeb mieszkańców oraz spontanicznych wypowiedzi respondentów. Oba te

źródła wskazują na to, że osoby zamieszkujące na osiedlach Olsza i Ugorek chciałyby wykorzystywać osiedle jako miejsce rozrywki (tzn. korzystać z klubów, restauracji, kawiarni, czy też dyskotek) oraz uczęszczać na terenie osiedla do miejsc oferujących zajęcia sportowe (siłowni lub fitnessu). Jednak brak obiektów sportowych i rozrywkowych uniemożliwia im realizację potrzeb i zamierzeń.

Planując działania rewitalizacyjne w przestrzeni osiedla Olsza i Ugorek należy zwrócić uwagę na społeczne zapotrzebowanie na miejsca rozrywki i spotkań oraz obiekty umożliwiające podtrzymywanie aktywności fizycznej. Rozwój tych obszarów może znacząco poprawić atrakcyjność osiedla w oczach potencjalnych lokatorów, szczególnie osób młodych (respondenci do 27 roku życia w największym stopniu zwracali uwagę na deficyty osiedli w wymienionych aspektach).

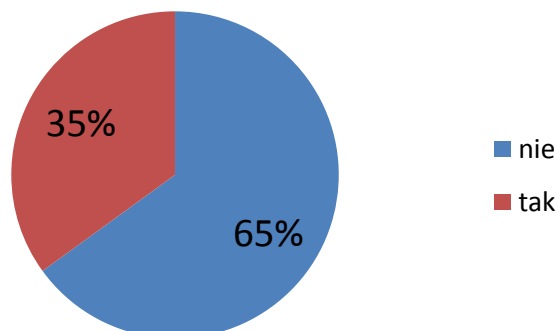
Przy czym warto zauważyć, że stworzenie miejsc spotkań o charakterze kulturalnym, rozrywkowym, czy też związanych z aktywnością fizyczną, mogłoby być również atrakcyjne dla innych grup respondentów. Przepuszczalnie miejsca spotkań mogłyby być szczególnie istotne dla osób tworzących jednoosobowe gospodarstwo domowe (takie gospodarstwa stanowią 20% rodzin zamieszkujących badane osiedla).

5.5. Udział w życiu lokalnej społeczności i postawy wobec Programu Rehabilitacji

Mieszkańcy byli również pytani o to, czy słyszeli o jakichkolwiek wydarzeniach organizowanych dla mieszkańców osiedla. Odpowiedzi pozytywnej udzieliło 35% respondentów. Ci, którzy udzielili takiej odpowiedzi, byli pytani o przykład takiego wydarzenia: podawano działania spółdzielni, klubu seniora, PAL, parafii.

Pyt. Wiedzę na temat jakichkolwiek wydarzeń na osiedlu (bez względu na termin, organizatora, etc.) (odpowiedzi w %)

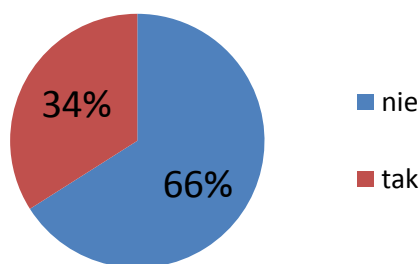
Czy słyszał(a) Pan/Pani o jakichś wydarzeniach organizowanych dla mieszkańców na terenie osiedla (np. sportowe, rekreacyjne, społecznych lub religijne)?

A co ciekawe, kiedy następnie respondenci byli pytani, **czy słyszeli o Programie Rehabilitacji** osiedla, rozkład odpowiedzi był bardzo zbliżony. 9% osób odpowiedziało pozytywnie, natomiast 65% osób zadeklarowało, że nie słyszało o takim Programie, a 2 osoby nie udzieliły odpowiedzi i potraktowano to jako brak danych.

Pyt. o wiedzę na temat programu rehabilitacji osiedla (odpowiedzi w %)

Czy słyszał Pan o Programie Rehabilitacji Osiedla realizowanym przez Urząd Miasta Krakowa?

Spośród osób, które słyszały o Programie Rehabilitacji, tylko część osób była w stanie podać źródło swojej wiedzy. Najczęściej wskazywano na plakat wywieszony na klatce budynku (32 wskazania), na uzyskanie informacji od znajomych lub rodziny (9 wskazań), ulotki włożone do skrzynki pocztowej (4 wskazania) – przy czym należy przypomnieć, że przed rozpoczęciem

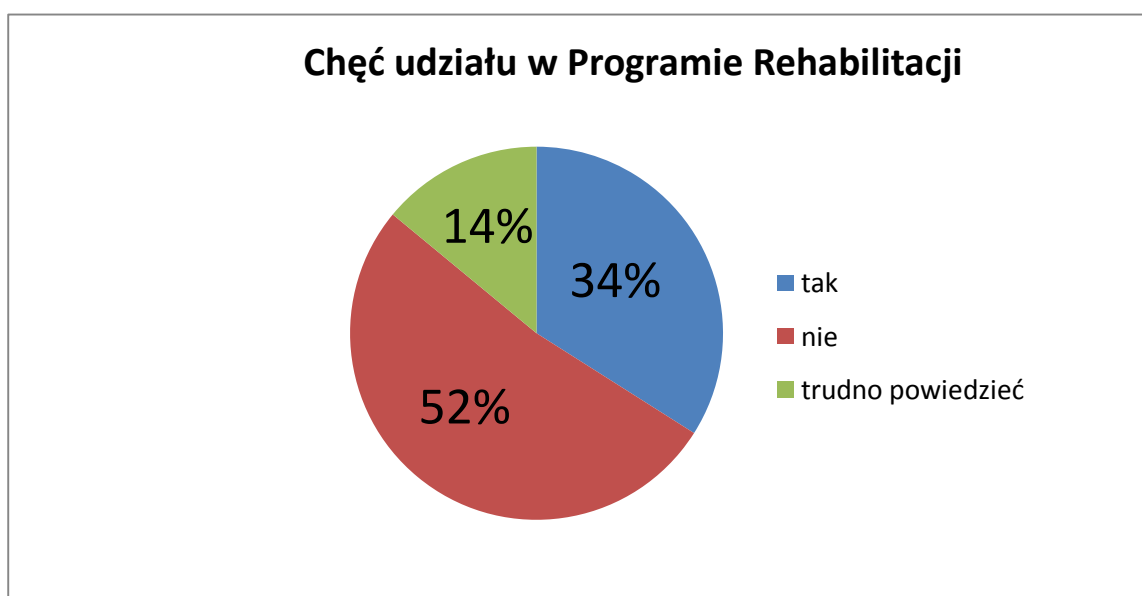

badzeń w klatkach schodowych i w skrynkach pocztowych znalazły się informacje o projekcie badawczym realizowanym przez IS UJ na zamówienie UMK w związku z Programem Rehabilitacji, i można przypuszczać, że część respondentów miała na myśli te właśnie źródła informacji. Po 2-3 wskazania uzyskały też informacje z prasy lokalnej, z Internetu czy z plakatów na przystankach komunikacji miejskiej.

Chęć udziału w Programie rehabilitacji zadeklarowało 34% rozmówców, motywując to głównie chęcią pomocy w poprawie warunków życia w dzielnicy i decydowania o sprawach osiedla (łącznie 22 wskazania) oraz zainteresowaniem sprawami osiedla (17 wskazań); kilka osób motywowało chęć włączenia się z ciekawości (9 wskazań), posiadaniem dużej ilości wolnego czasu (6 wskazań) lub traktowaniem takiej aktywności jako formy miłego spędzania czasu (5 wskazań)

Nieco ponad połowa respondentów (52% osób) nie wyraziła chęci udziału w Programie, wyjaśniając to najczęściej brakiem czasu (41 wskazań), wiekiem (np. „jestem za stary/a”) – 17 wskazań, brakiem zainteresowania takimi działaniami (13 wskazań). Pojawiły się też uzasadnienia złym stanem zdrowia (5), planami wyprowadzki (4) czy brakiem związku z miejscem (2) itp.

Pyt. o chęć udziału w działaniach programu rehabilitacji osiedla (odpowiedzi w %)

PODSUMOWANIE – KAPITAŁ SPOŁECZNY W SĄSIEDZTWIE, FUNKcjONALNOŚĆ OSIEDLA

Przeprowadzone badania wskazują na to, że większość mieszkańców Ugorka i Olszy ocenia dość pozytywnie relacje międzysąsiedzkie – 61% badanych odpowiadając na pytanie o ogólne relacje pomiędzy mieszkańcami wybrało odpowiedź: „**ludzie sobie wzajemnie pomagają**” lub „**ludzie pomagają sobie tylko w przypadku poważnych problemów**”.

Podobne tendencje są również dostrzegalne w deklaracjach dotyczących zaufania sąsiedzkiego. Badania pokazały, że **mieszkańcy Olszy i Ugorka mają dość duże zaufanie do swoich sąsiadów. W ocenach poziomu zaufania do współmieszkańców osiedla i osób zamieszkujących ten sam blok przeważają neutralne i pozytywne deklaracje** (średnio w obu pytaniach: 46% badanych deklarowało, że ma „duże” lub „bardzo duże zaufanie”, a neutralne oceny wyraziło 41% respondentów). Niewielki odsetek badanych zadeklarował, że ma „małe” lub „bardzo małe” zaufanie do współmieszkańców osiedla, czy też bloku (średnio w obu pytaniach było to jedynie 13%).

Inaczej natomiast wygląda rozkład odpowiedzi na pytania dotyczące konkretnych interakcji pomiędzy sąsiadami, takich jak np. mówienie sobie „dzień dobry” na korytarzu, towarzyskie rozmowy, wspólne załatwianie spraw, czy też opieka nad osobami starszymi lub dziećmi. **Z deklaracji badanych wynika, że ich kontakty ograniczają się do kurtuazyjnych gestów, a głębsze relacje występują dość rzadko** (średnio we wszystkich pytaniach tego typu aż 46% respondentów deklarowało, że wskazane zachowanie nie występuje pomiędzy sąsiadami nigdy).

Jednak **badani wykazywali stosunkowo duże przekonanie o tym, że mogą liczyć na swoich sąsiadów w potrzebie – 61% zadeklarowało, że w sytuacji kryzysowej uzyskałoby pomoc od 1-5 sąsiadów**, a 16% uważa, że może liczyć w taki sposób na 6 i więcej sąsiadów. Dość duży jest także odsetek osób, które wykazują się znajomością współmieszkańców (pytano o to, ilu sąsiadów badany zna z imienia i nazwiska) – 40% respondentów zadeklarowało, że w taki sposób zna 1-5 sąsiadów, 36% twierdzi, że zna 6 i więcej sąsiadów, natomiast prawie ¼ badanych nie zna imienia i nazwiska żadnego z sąsiadów.

Odnosząc się do innych zastosowanych wskaźników kapitału społecznego w sąsiedztwie – poczucia związku z miejscem zamieszkania oraz udziału w życiu lokalnej społeczności –

należy zauważyć, że **mieszkańcy mają dość silne poczucie związku z badanymi osiedlami**. Dobrze to przywiązanie obrazują dane dotyczące chęci zmiany mieszkania. Na pytanie o to, czy respondent zdecydowałby się przeprowadzić, gdyby nadarzyła się możliwość wynajęcia mieszkania o podobnym standardzie w innej dzielnicy Krakowa **73% osoby zadeklarowały, że nie chciałyby wyprowadzić się z osiedla**. Jeśli jednak spojrzymy na związek mieszkańców z osiedlem przez pryzmat funkcjonalnego wykorzystania miejsca zamieszkania dostrzeżemy, że **w zdecydowanej większości mieszkańcy Olszy i Ugorka nie uczestniczą w życiu kulturalnym, sportowym i społecznym lokalnej społeczności**. Z deklaracji respondentów wynika, że powodem tego stanu rzeczy jest przede wszystkim uboga oferta osiedlowych instytucji i organizacji w tym zakresie. Przede wszystkim w opiniach mieszkańców **na osiedlu brakuje ogólnodostępnych miejsc rozrywki (tzn. klubów, restauracji, kawiarni, czy też dyskotek) oraz instytucji oferujących zajęcia sportowe (siłowni lub fitnessu)**.

Na podstawie odpowiedzi na pytania mierzące poziom kapitału społecznego, można wnioskować, że mieszkańcy Ugorka i Olszy są przywiązani do osiedli na których żyją. Zebrane dane wskazują także na to, że mieszkańcy mają duże zaufanie do swoich sąsiadów oraz dość silne przekonanie o tym, że w sytuacji kryzysowej uzyskaliby pomoc z ich strony. Jednak mimo tego kapitału rzeczywiste kontakty i interakcje ograniczają się głównie do grzecznościowych gestów. Opisane tendencje sugerują, że życie oferta kulturalna, sportowa i społeczna badanych osiedli jest dość uboga, jednak istnieje dobry **społeczny klimat dla przeprowadzania działań aktywizujących społeczność oraz działań na rzecz wspólnych spraw**.

5.6. Właściciele kontra wynajmujący?

W omawianych badaniach uczestniczyły **osoby wynajmujące mieszkania na osiedlu Olsza lub Ugorek (57 osób) oraz właściciele mieszkań lub krewni właścicieli (118 osób)**. W trakcie wywiadów z mieszkańcami bardzo często obie te dwie grupy postrzegały siebie nawzajem jako opozycję. Warto zatem przedstawić elementy różniące i łączące obie kategorie i zastanowić się, czy rzeczywiście ich cechy i interesy są aż tak odmienne.

Perspektywa demograficzno-społeczna

Wynajmujący mieszkania to przede wszystkim osoby młode (średnia wieku - 25 lat), natomiast właściciele mieszkań są dużo bardziej zróżnicowani pod względem wieku. Jednak wyraźnie widać, że wśród tej grupy przeważają osoby starsze (średnia wieku wynosi 59 lat). Kolejną różnicą w obu analizowanych grupach jest główna aktywność życiowa respondentów i ich wykształcenie. Wynajmującymi mieszkania są głównie studenci (60% badanych podało studiowanie jako główne życiowe zajęcie), znaczącą część najmujących lokal (35%) stanowiły również osoby pracujące, głównie będące na początku ścieżki zawodowej. Natomiast większość właścicieli mieszkań, to osoby, które już zakończyły karierę zawodową (57% badanych z tej grupy jest na emeryturze). Poziom wykształcenie jest kolejną cechą, która różnicuje właścicieli i wynajmujących. Wśród wynajmujących mieszkania przeważają osoby, które są w trakcie zdobywania wykształcenia, dlatego też niemalże połowa (49%) osób z tej kategorii posiada wykształcenie średnie, 32% wykształcenie licencjackie lub inżynierskie, a 19% wyższe. Inaczej kwalifikacje naukowe wyglądają w przypadku właścicieli mieszkań badanych osiedli lub krewnych właścicieli – w tej grupie poziom wykształcenia przedstawia całe spektrum skali od wykształcenia podstawowego (2%), przez zawodowe (9%), średnie (30%), wyższe licencjackie lub inżynierskie (13%), aż do wyższego magisterskiego (38%) i tytułu doktora (9%). Różnice w poziomie zdobytego wykształcenia oraz odmienna sytuacja zawodowa właścicieli mieszkań i osób wynajmujących lokale rzutuje na sytuację materialną obu grup badanych. Największy odsetek właścicieli mieszkań (20%) zadeklarowało, że miesięczny dochód netto na jednego członka rodziny wynosi 1500-2000zł, wśród osób wynajmujących największy odsetek badanych (28%) osiąga dochody w granicach 1000-1500zł.

Analizując deklaracje badanych widać, że budżet, jakim dysponują respondenci wynajmujący mieszkania jest wyraźnie niższy, niż kwoty, które posiadają właściciele mieszkań. Dochód netto na osobę w przypadku 53% respondentów najmujących lokal nie przekracza 1500zł, podczas gdy wśród właścicieli mieszkań takim budżetem dysponuje 27% badanych. Różnice pomiędzy dochodami obu grup badanych wyraźnie widać spoglądając na osoby, które deklarują najwyższe dochody. 18% właścicieli mieszkań dysponuje dochodem netto na jedna

osobę przekraczającym 3000zł, natomiast wśród wynajmujących jedynie 6% deklaruje takie kwoty.

Przedstawione różnice pokazują, że właściciele mieszkań są na inny etapie życia, niż osoby wynajmujące lokale na osiedlu Olsza lub Ugorek te grupy mieszkańców.

Badając cechy społeczno-demograficzne wynajmujących i właścicieli można dostrzec, że elementem wspólnym dla obu grup badanych jest nieposiadanie dzieci - 77% właścicieli mieszkań lub krewnych właścicieli nie ma potomstwa do 18 roku życia, a wśród osób wynajmujących odsetek ten jest jeszcze większy – 94% respondentów z tej kategorii nie ma dzieci w tym przedziale wiekowym.

Kapitał społeczny

Poziom kapitału społecznego w obu analizowanych grupach jest dość niski. Mieszkańcy nie mają zbyt dużego zaufania do siebie, a ich wzajemne relacje ograniczają się do kurtuazyjnych gestów³.

Jednak wyraźnie widać, że właściciele mieszkań i krewni właścicieli posiadają większy kapitał społeczny niż osoby wynajmujące. Jednym z aspektów odróżniających posiadaczy mieszkań, od osób wynajmujących jest wiedza na temat otoczenia społecznego. Badani z tej kategorii średnio deklarowali, że „znają z imienia i nazwiska” 11 sąsiadów, podczas gdy badani wynajmujący mieszkania średnio znają w taki sposób 2 współmieszkańców.

Również w sferze kontaktów sąsiedzkich widać pewne różnice między wynajmującymi mieszkania, a właścicielami lokali. Osoby wynajmujące mieszkania zadeklarowały, że utrzymują relacje towarzyskie, czy też przyjacielskie, jedynie z jedną osobą z bloku w którym mieszkają (liczba ta jest średnią ze wskazań), natomiast właściciele i krewni właścicieli średnio zaznaczyli, że mają tego typu relacje z dwoma sąsiadami.

---

³ W rozdziale „Kapitał społeczny w sąsiedztwie” zostało zawarte szersze omówienie kapitału społecznego osiedli Olsza i Ugorek.

Rozbieżność odpowiedzi między dwoma analizowanymi kategoriami zachodzi również w pytaniu o to, na ilu sąsiadów respondent/ka może liczyć w potrzebie. Właściciele mieszkań średnio wskazali, że w sytuacji zagrażającej pomocy udzielą im 4 osoby z bloku, w którym mieszkają. W przypadku osób wynajmujących mieszkania ta liczba jest o połowę mniejsza – zdaniem tej grupy jedynie 2 osoby pomogą im w trudnej sytuacji.

Można zatem stwierdzić, że mieszkańcy i właściciele zasadniczo nie różnią się pod względem działań i relacji sąsiedzkich, jednak właściciele mieszkań posiadają dużo większy „potencjalny” kapitał społeczny. „Potencjalny” ponieważ są to zasoby, które mogą zostać użyte w określonych sytuacjach i na bazie, których tworzą się głębsze relacje.

Zbieżność potrzeb

Jedno z pytań kwestionariusza dotyczyło oceny różnorodnych aspektów funkcjonalnych osiedla. Badani mieli określić w skali 1-5 (gdzie 1 oznaczało – zdecydowanie nie zgadzam się, 2 – nie zgadzam się, 3 – ani tak, ani nie, 4 – zgadzam się, a 5 – zdecydowanie zgadzam się) ich stosunek do stwierdzeń odnoszących się do:

- komunikacji pomiędzy osiedlem, a centrum i pozostałymi częściami miasta,
- czystości, komfortu i funkcjonalności Ugorka i Olszy⁴,
- generalnej oceny osiedla jako miejsca do życia.

Co ciekawe, oceny właścicieli mieszkań i ich krewnych byłyby zbieżne z poglądami wyrażanymi przez osoby wynajmujące lokale na badanych osiedlach. Drobne różnice były widoczne jedynie w natężeniu oceny. Wynajmujący gorzej, niż właściciele mieszkań i ich krewni, oceniali dostęp do służby zdrowia (średnia ocena pierwszej grupy to 3,4, drugiej natomiast 3,8). Mieszkańcy bardziej dostrzegają (średnia ocena: 1,7) problem braku miejsc parkingowych na terenie osiedla, niż osoby wynajmujące (średnia ocen tych badanych wynosi 2,1). Ostatnią różnicą natężenia oceny osiedla pod względem liczby sklepów w

---

⁴ Bardziej szczegółowe omówienie tego pytania jest zawarte w rozdziale „Osiedle jako miejsce do życia.”

których można robić codzienne zakupy. Średnia ocena osiedla pod względem odpowiedniej liczby sklepów w których można robić codzienne zakupy w grupie wynajmujących wynosi 3,7, natomiast w grupie właścicieli mieszkań 4,1.

Podobne średnie oceny pomiędzy osobami wynajmującymi lokale oraz właścicielami mieszkań i krewnymi właścicieli występują także w pytaniu o obszary problemowe osiedla. Obie kategorie badanych mają zbieżne poglądy na to, do jakiego stopnia problemem osiedli na których mieszkają jest/są:

- występowanie osób stanowiących zagrożenie dla innych mieszkańców,
- obecność ludzi niszczących wspólną przestrzeń,
- zajmowanie trawników czy chodników przez parkujące samochody,
- brak znajomości pomiędzy mieszkańcami,
- częste kradzieże/włamania do piwnic, samochodów, mieszkań,
- zagrożenia wynikające z tego, że po zmroku na osiedlu jest ciemno i nie ma ludzi.

Podsumowując wyniki przytoczonych zestawień dotyczących cech i różnic pomiędzy właścicielami mieszkań i ich krewnymi, a osobami, które najmują lokal, należałoby stwierdzić, że mimo różnic w profilu społeczno-demograficznym obu badanych grup oraz postrzeganej przez nie odmienności interesów, istnieje duża zbieżność w ich ocenach deficytów i zalet osiedla. Zatem w sferze deklaratywnej wynajmujący mieszkania oraz właściciele lokali mają podobną wizję tego, w jakim kierunku osiedla Ugorek i Olsza powinny się rozwijać. Taka płaszczyzna porozumienia mogłaby stanowić duży potencjał do tworzenia zintegrowanej społeczności lokalnej. Warto zatem w trakcie działań rewitalizacyjnych uwzględnić postrzegany przez mieszkańców konflikt pomiędzy wynajmującymi lokale, a właścicielami mieszkań, a także starając się jednoczyć społeczność pamiętać o wspólnocie postrzeganych przez obie grupy potrzeb i problemów.

6. Dodatkowe uwagi respondentów

Na końcu kwestionariusza wywiadu była możliwość wyrażenia swojej opinii, postulatu lub wypowiedzi na temat nie poruszony wcześniej w trakcie wywiadu.

Wybrane, powtarzające się wypowiedzi tego typu:

- bliskie relacje sąsiedzkie są tylko między starszymi osobami
- to osiedle nie rozwija się, mieszkają tutaj sami starzy ludzie, nie ma życia towarzyskiego. Ludzie w blokach są anonimowi. Znają się tylko osoby starsze (oni znają się 10-40 lat), ludzie młodszy nie mają takich kontaktów i muszą sami sobie radzić z problemami
- budowa rurek grodzących chodnik od parkujących samochodów (postulat)
- brakuje kawiarni, cukierni oraz lokali rozrywkowych tanich i dostępnych.
- brak infrastruktury sportowej lub utrudniony dostęp (basen, boisko)
- brak windy w bloku (kilkoro respondentów),
- konieczne miejsca na rowery i ścieżka rowerowa (postulat)
- powinny być organizowane zajęcia dla starszych osób, warsztaty itp. (postulat)
- pomoc dla osób niepełnosprawnych i starszych oraz budując należy brać pod uwagę niepełnosprawnych

7. Podsumowanie i rekomendacje

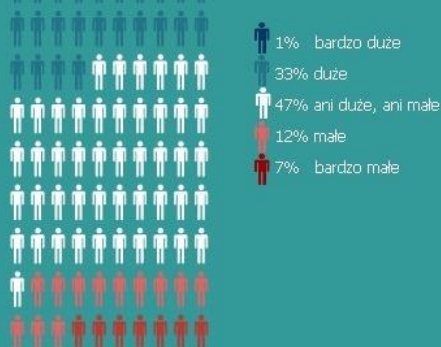
Poniższe infografiki pokazują skrót najważniejszych wniosków z przeprowadzonych badań:

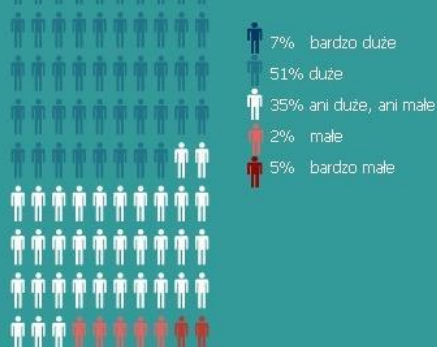
Kapitał społeczny

DOŚĆ DUŻY POZIOM ZAUFANIA

Jakie ma Pan/Pani zaufanie do mieszkańców osiedla?

Jakie ma Pan/Pani zaufanie do sąsiadów z bloku?

DOMINACJA PLYTKICH, GRZECZNOŚCIOWYCH RELACJI MIĘDZY LUDZKICH

SYTUACJE CZĘSTE TO: mówienie sobie "dzień dobry", towarzyskie rozmowy o codziennych sprawach i o problemach ważnych dla mieszkańców bloku, pilnowanie mieszkań sąsiadów oraz pomoc w drobnych naprawach

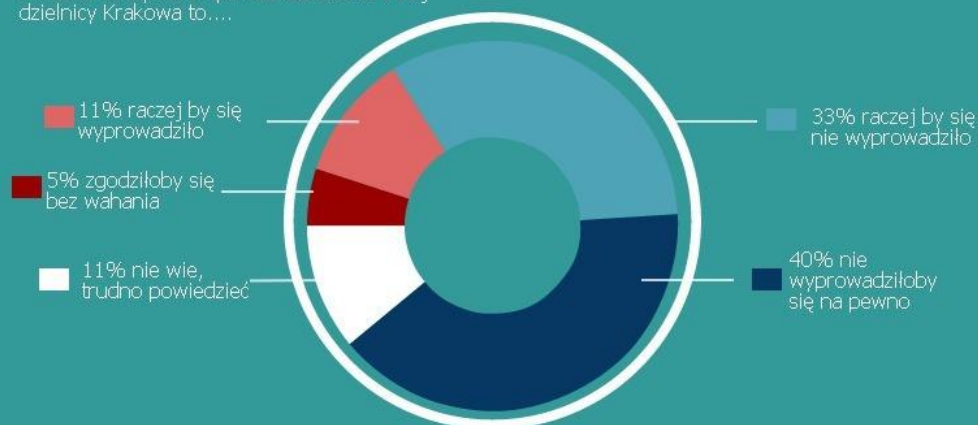

CHOCIAŻ RELACJE TOWARZYSKIE WYSTĘPUJĄ RZADKO, aż 77% badanych uważa, że w sytuacjach problemowych może liczyć na pomoc sąsiada

Relacja z miejscem

DUŻE PRZYWIĄZANIE DO MIEJSCA

Gdyby nadarzyła się okazja przeprowadzki do mieszkania o podobnym standardzie w innej dzielnicy Krakowa to....

FUNKCJONALNA SŁABOŚĆ OSIEDLI

Osiedla spełniają niewiele funkcjonalnych potrzeb mieszkańców. Brakuje przede wszystkim: miejsc spotkań, ogólnodostępnych obiektów sportowych, instytucji umożliwiających atrakcyjne spędzanie wolnego czasu

Ugórek i Olsza są przede wszystkim wykorzystywane jako miejsca w których: robi się codzienne zakupy (takie zastosowanie zadeklarowało prawie 90% badanych), korzysta się z placówek służby zdrowia, chodzi do kościoła i organizacji przykościelnych oraz korzysta z otwartych przestrzeni rekreacyjnych takich, jak np. boisko lub park (te czynności zadeklarowało około 60% badanych)

Choć próba badawcza miała charakter nielosowy, to dzięki dotarciu do zróżnicowanych pod względem wieku, długości zamieszkiwania na osiedlu i statusu właściciel/wynajmujący oraz sytuacji na rynku pracy, udało się uchwycić podstawowe właściwości osiedli Olsza i Ugorek jako całości społeczno-przestrzennych – badanych z perspektywy osób je zamieszkujących.

- Z wypowiedzi mieszkańców wynika, że osiedla Olsza II i Ugorek są pod wieloma względami typowe, a przynajmniej tak są postrzegane przez mieszkańców. Wprawdzie niektórzy respondenci zwracali uwagę na negatywne zjawiska w przestrzeni publicznej osiedli (zaśmieczone miejsca, zniszczenia, wałęsająca się młodzież, drobne akty wandalizmu, samochody parkujące na chodnikach lub trawnikach itd.), ale skala tych zjawisk nie jest zbyt duża. Jednak warto byłoby zwrócić uwagę na zgłaszane przez mieszkańców sytuacje problemowe i przeciwdziałać nim.
- W ujęciu ogólnym oba osiedla oceniane są dość dobrze jako miejsca do życia, na co wpływ ma przede wszystkim pozytywna ocena lokalizacji osiedli, ich skomunikowania i dość dużej ilości miejsc zielonych; jednak aspekty związane z codziennym funkcjonowaniem na osiedlach oceniane są znacznie niżej: to zauważalny brak infrastruktury społecznej pozwalającej na spędzanie czasu wolnego (przede wszystkim brak miejsc spotkań – restauracji, kawiarni, czy też pubu), deficyt oferty instytucji dla różnych grup wiekowych, brak ogólnodostępnych obiektów sportowych (kortów, siłowni, fitness itp.), bariery przestrzenne dla osób z niepełnosprawnością czy z wózkami. Za wyraźny problem osiedli uznano także niedostateczną liczbę miejsc parkingowych. Ocena różnorodnych aspektów życia na Ugorku i Olszy wskazuje, że osiedla są postrzegane jako spokojne i względnie komfortowe miejsca do życia, jednak mieszkanie w ich obrębie nie wiąże się z możliwością atrakcyjnego spędzania wolnego czasu. Zmiana tego stanu rzeczy – stworzenie miejsc spotkań, ogólnodostępnych obiektów sportowych, instytucji organizujących czas wolny - wydaje się niezbędnym elementem tworzenia wizerunku atrakcyjnego osiedla zarówno obecnie, jak i w dalszej perspektywie.

- Pod względem demograficznym osiedla wydają się (to słowo używane jest celowo, ponieważ nie posiadamy danych o wszystkich faktycznych, a nie tylko zameldowanych, mieszkańcach) ulegać intensywnemu procesowi pokoleniowej segmentacji, związanej z jednej strony ze starzeniem się społeczności, z drugiej – z zauważalnym zjawiskiem zamieszkiwania osiedli przez osoby młode, zwłaszcza studentów. Z dodatkowych uwag respondentów wynika, że te dwie kategorie mieszkańców żyją „obok siebie”, ale nie mają ze sobą większej styczności. Mają też różny stosunek do osiedli, cenią w nich inne aspekty: starsi są „zakorzenieni” i w pewnym sensie ograniczeni do ich przestrzeni, dla młodszych jest to po prostu wygodne miejsce do mieszkania, choć inne sfery swojego życia (praca, nauka, wypoczynek, rekreacja) realizują w innych miejscach, niekiedy z konieczności, niekiedy z wyboru. Warto jednak zauważyć, że obie kategorie badanych mają podobne oczekiwania wobec miejsca zamieszkania. Zatem podejmując działania na rzecz integracji mieszkańców warto uświadomić obu grupom tę wspólnotę interesów.
- Odnosząc się do aspektów demograficznych - przeprowadzane badania sugerują, że na osiedlu Olsza i Ugorek znaczący odsetek mieszkańców stanowią osoby tworzące jednoosobowe i dwuosobowe gospodarstwa domowe. Warto planując działania rewitalizacyjne dostosować ich charakter do specyfiki, potrzeb i ograniczeń tej grupy badanych.
- Pod względem natężenia i charakteru relacji sąsiedzkich osiedla mają typowe cechy wielkomiejskich osiedli. Dominują relacje powierzchowne, związane z rytuałami codziennego kontaktu w przestrzeni bloku; zaś głębsze relacje oparte na zasadzie wzajemnej pomocy i solidarności oraz definiowania się w kategoriach wspólnotowych są bardzo rzadkie i ograniczone do małych, kilkuosobowych grup sąsiadów, znających się od dłuższego czasu. Co ważne, słabe więzi sąsiedzkie są sporadycznie postrzegane jako zjawisko negatywne czy problematyczne. Kilka osób podkreślało negatywne skutki anonimowości i braku integracji mieszkańców, wiążąc je np. z obniżeniem poczucia bezpieczeństwa czy ogólnie satysfakcji z życia na osiedlu; jednak wydaje się, że większość mieszkańców zaadaptowała się do takich warunków, a nawet sobie je ceni.

- Co ciekawe, mimo niewielkiego natężenia rzeczywistych interakcji sąsiedzkich istnieje dość duże zaufanie między mieszkańcami badanych obszarów. Przejawia się ono w bezpośrednich deklaracjach zaufania wobec mieszkańców osiedla i bloku oraz przeświadczeniu, że w sytuacjach problemowych można liczyć na pomoc sąsiedzką. Ten element jest bezwątpienia stanowi dobrą bazę dla działań aktywizujących lokalną społeczność.
- Dużym zasobem badanych osiedli jest silne poczucie przywiązania mieszkańców do miejsca, w którym żyją. Przywiązanie to przejawia się w niechęci do przeprowadzki w inne części Krakowa. Zdecydowana większość badanych osób zadeklarowała, że w najbliższej przyszłości nie zamierza zmieniać miejsca zamieszkania. Nieco mniej, lecz jednak cały czas większość badanych, nie planuje szukać nowego lokum także w dalszej przyszłości. Warto zaznaczyć, że przywiązanie to dotyczy zarówno osób, które posiadają mieszkania na Ugorku lub Olszy, jak i osób, które wynajmują lokale na tym obszarze.
- W odniesieniu do działań w ramach Programu Rehabilitacji – można odnieść wrażenie, że w okresie prowadzenia badań system informacji o Programie oraz komunikacji z mieszkańcami nie działał wystarczająco dobrze. Wśród osób, które nie wyrażają chęci udziału w Programie, zauważalna jest kategoria osób, które „samowykluczają się” z działań, uznając na przykład, że są zbyt stare na taką aktywność. To rekomendacja dla realizatorów tej i kolejnych edycji Programu, że niezbędne jest podkreślanie włączającego (ze względu na wiek, zasoby czasu itd.) charakteru działań.